

RÁKOSMENTE
MODERN KERTVÁROS

**Rákospente
Településképi Arculati
Kézikönyve**

Tartalomjegyzék

A település bemutatása	5	2.4.2. Örökségvédelem	50
2. Rákosmente átnézeti térkép, településrészek	5	2.5. Rákoshegy	53
2.1. Rákoskeresztúr, Madárdomb, Akadémiaújtelep	8	2.5.1. Történeti áttekintés	53
2.1.1 Történeti áttekintés	8	2.5.2. Örökségvédelem	56
2.1.2 Örökségvédelem	14	Fővárosi védelem alatt álló egyedi építészeti emlékek	59
Fővárosi védelem alatt áll	16	Helyi védelemre javasolt épületek	61
Műemléki védelem alatt állnak	17	2.5.3. Településképi karaktervizsgálat	70
Helyi védelemre javasolt műalkotások	18	3. Településképi szempontból meghatározó területek	71
2.1.3. Településképi karaktervizsgálat	19	3.1. Családirházas kertvárosi karakter	71
2.2. Rákosliget, Régiakadémiatelep	21	3.1.1. Településképi jellemzők	71
2.2.1. Történeti áttekintés	21	3.1.2. Ajánlások, jó példák	74
2.2.2. Örökségvédelem	25	Rákosliget jellemző típusházai felújításának jó példái	78
Fővárosi védelem alatt állnak	30	3.2. Kisvárosi karakter (település központok és többszintes lakóparkok)	82
Helyi védelemre javasolt épületek	31	3.2.1. Településképi jellemzők	82
2.2.3. Településképi karaktervizsgálat	32	3.2.2. Ajánlások, jó példák	84
2.3. Rákoscsaba, Rákoscsaba-Újtelep	33	3.3. Nagyvárosi karakter (városközpont és a lakótelepek)	87
2.3.1. Történeti áttekintés	33	3.3.1. Településképi jellemzők	87
2.3.2. Örökségvédelem	39	3.3.2. Ajánlások, jó példák	89
Fővárosi védelem alatt állnak	41	3.4. Gazdasági-szolgáltató-kereskedelmi (ipari) terület és főút menti zóna	91
Műemléki védelem alatt állnak	41	3.4.1. Településképi jellemzők	91
Helyi védelemre javasolt	42	3.4.2. Ajánlások, jó példák	92
Köztéri műalkotások	45	3.5. Városi zöldterület, közparkok, sport-, rekreációs terület	93
2.3.3. Településképi karaktervizsgálat	46		
2.4. Rákoskert	48		
2.4.1. Történeti áttekintés	48		

3.5.1. Településképi jellemzők	93
3.5.2. Ajánlások, jó példák	95
Védendő fasorok, cserjesorok, parkok	97
3.6. Természetes zöldterület és mezőgazdasági nem beépíthető területek	98
3.6.1. Településképi jellemzők	98
3.6.2. Ajánlások, jó példák	98
4. Reklámok, sajátos építményfajták, egyéb műszaki berendezések	101
4.1. Településképi szempontok	101
4.1.1. Településképi jellemzők	101
4.1.2. Ajánlások, jó példák	101
5. Rákosmente jellegzetes épületrészletei, karakterjegyei	108
Rákosmenete jellegzetes villaépületei	110
6. Zárszó	114

Népkert

Tisztelt Rákosmenti Polgárok!

Egy település jellegét az épített és a természeti környezet együttese határozza meg. Minden emberek által lakott hely egyedi és különleges a maga nemében, hiszen sajátos arculatát a történelmi örökség formálta, vonásait a napjainkig tartó folyamatos építészeti tevékenység alakítja.

Településképi Arculati Kézikönyvünk célja, hogy bemutassa Rákosmente épített és természeti környezetét, a kerületszervezés idő- és térbeli fejlődését kialakulásuktól napjainkig, egyúttal meghatározza városunk karakterének főbb jellemzőit, a védelemre méltó épületek körét.

Rákosmente folyamatosan változik, minden egyes új épület a városképet formálja. Fontosnak tartjuk, hogy a változás a hagyományok, a meglévő értékek megőrzésével történjen. A városkép alakítása mindannyiunk felelőssége, akik egy közös, barátságos otthont szeretnénk létrehozni.

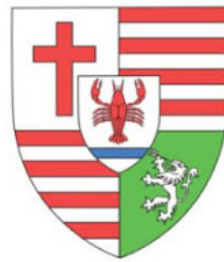
E kézikönyvvel – mely az Önök segítségével, ajánlásaik figyelembe vételével készült – segíteni kívánjuk, hogy a múltat, a településképet tisztelő, egyúttal a modern kor elvárásainak megfelelő épületek szülessenek kerületünkben.

Teremtsük meg a jövő életformáját, a városi és vidéki élet harmonikus ötvözetét, amely békés, nyugodt és egészséges légkört biztosít az itt élőknek, egyszersmind vonzó lehet az ide költözőknek.

Óvjuk és építsük együtt Rákosmentét!

Riz Levente
polgármester

Bevezető

A település történeti értékeinek hordozói a telkek és utcák hálózata, a különböző városi funkciók helye, a beépített és a be nem épített területek, zöldfelületek aránya, az épületek külső-belső formája, az épületszerkezetek, stílusjegyek, díszítések harmóniája, a természetes és épített környezet viszonya, min-mind a település egyedi ismertetőjegyei. A településképi arculati kézikönyv és az erre alapuló településképi rendelet többek között a helyi értékvédelmet szolgálja.

Magyarországon az örökségvédelem a helyi közösségek feladata, - amelyet kiemelkedő, egyetemes értékek esetén felsőbb szintű jogszabályi védelemben is részesítenek -, ám minden terv, védelmi stratégia annyit ér, amennyit a helyben lakók megvalósítanak belőle. Éppen ezért fontos, hogy minél több helyi lakos vegyen részt települése építészeti és természeti értékeinek megőrzésében, alakításában, mert csak így biztosítható a hosszú távú védelem és a fenntartható fejlődés.

Rákospalota sugárút

2. Rákosmente átnézeti térkép, településrészek

A település bemutatása

Budapest XVII. kerülete 1950. január 1-jén jött létre az addig önálló Rákoscsaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr és Rákosliget nagyközségek Budapesthez csatolásával. Rákosmente a főváros legkeletibb és - 54,83 km²-nyi területével a - legnagyobb kiterjedésű kerülete. Északkeleten Nagytarcsa, északnyugaton a XVI. kerület, délnyugaton a X. kerület, délen a XVIII. kerület, délkeleten Ecsér és Maglód, keleti irányból Pécel határolja.

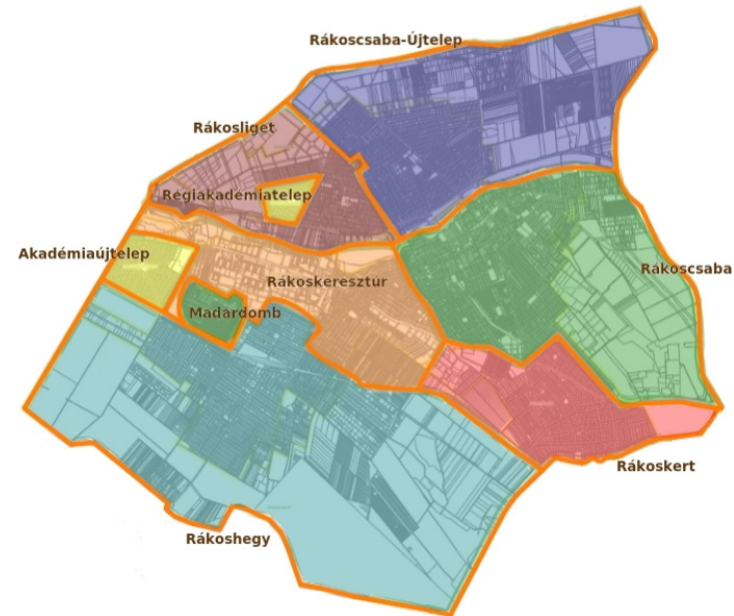
A kerületben nagy kiterjedésű zöld- és mezőgazdasági területek találhatóak. Rákosmente területének 44,5%-a (24 km²) belterület, 52,9%-a (29 km²) külterület 2,6%-a (1 km²) zártkert. A Földhivatal nyilvántartása szerint a kerület területének 55,1%-a kivett terület, 28,6%-a szántó, 10,5%-a erdő művelési ágba tartozik.

A kerületet észak-déli irányban három részre tagolja a rajta áthaladó hatvani és szolnoki vasútvonal, melyek erős határvonalakat húznak a várostestben. A hatvani vonallal párhuzamosan húzódik a Rákospatak, mely szintén növeli a vasút tagoló jellegét.

A kerület oktatási, nevelési, kulturális, egészségügyi intézményekkel ellátott.

Rákosmente beépített területei a Pesti út-Jászberényi út vonalán, mintegy köldökzsinóron kapcsolódnak Budapest belső kerületeihez.

A kerület ma kilenc városrészre tagolódik, úgymint **Akadémiaújtelep, Madárdomb, Rákoscsaba, Rákoscsaba-Újtelep, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákoskert, Rákosliget, Régiakadémiatelep.**

Budapest XVII. kerület, Rákosmente kerületrészei (forrás: Megalapozó vizsgálat, 2015)

A Pesti út (31-es út) fontosságát hangsúlyozza a két oldalán kialakított 4, illetve 10 szintes panelépületek sora, melyek a Pesti út-Ferihegyi út kereszteződésénél létrehozott kerületközpontba vezetnek. Rákoskeresztúr központi részén elhelyezkedő lakótelepektől eltekintve a kerületben a családi házas beépítés dominál, melyek között elszórta felfedezhetők hajdan épült villák, nyaralók, típussterv szerint épült munkáslakások.

A kerületben az utcák vonalvezetése szabályos, csak a régmúlta visszatekintő hadi és kereskedő utakon (Pesti út, Péceli út, Zrínyi utca) fordul elő helyenként kiteresedés. Az utak menti fasorok árnyassá, barátságossá teszik a közterületeket.

A kerület a Pesti-síksághoz tartozik, felszíne mégis változatos, dombokkal tarkított. A Rákoscsaba és Rákoskert határán elhelyezkedő Erdő-hegy a pesti oldal legmagasabb pontja, tengerszint feletti magassága (242 m) meghaladja a Gellért-hegy magasságát. Rákosmente legjelentősebb vízfolyása a Gödöllői-dombságban eredő Rákos-patak. A patak mentén gyepes és fás-ligetes területek váltakoznak. A kerület természeti értékei közé tartozik még a természetvédelmi oltalom alatt álló, sajátos flórának és faunának helyet biztosító Merzse-mocsár.

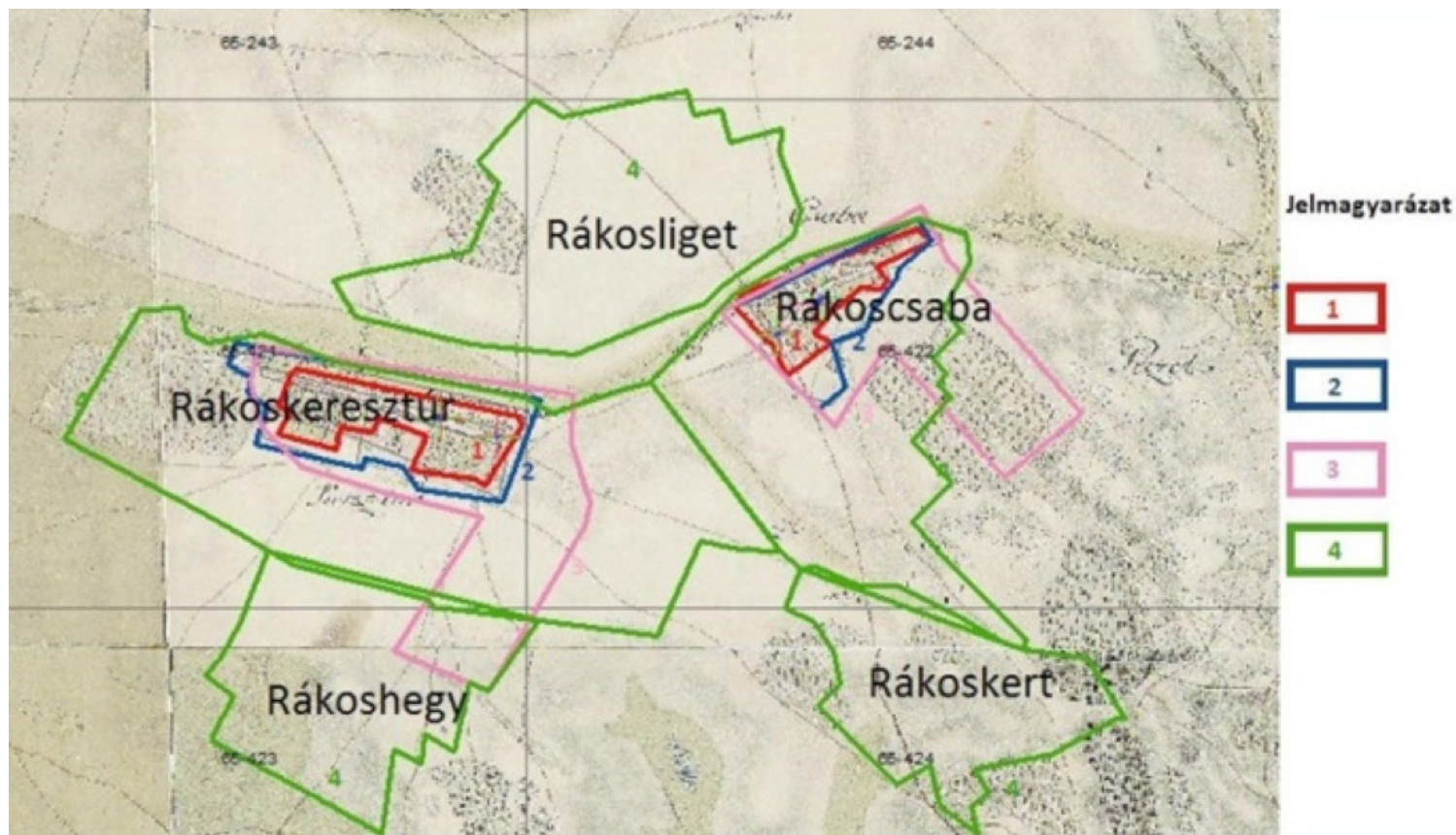
Erdőterületekkel való ellátottság szempontjából Rákosmente kiváló adottságokkal rendelkezik, a pesti oldal kerületei közül a legnagyobb kiterjedésű erdőterületek a XVII. kerületben találhatóak. Legnagyobb ilyen terület a Rákoshegy déli, Pestszentlőrincel határos részén található Városi-erdő. A be nem épített területek háromnegyed

részt mezőgazdasági területek és parlagon hagyott területek teszik ki, egynegyed részét erdőként hasznosítják. A dimbes-dombos felszín kiváló kilátást biztosít a budai oldal és Ecsér, illetve a Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtér irányába.

Rákosmente lakossága folyamatosan nő, jelenleg meghaladja a 88.000 főt. A folyamatos népességnövekedés következtében a lakóterületek terjeszkedése figyelhető meg. A XVII. kerület az idők folyamán fokozatosan bővült a sűrűbb beépítésű Madárdombról, a Virágtelepről, a Strázsahegyről és a Helikopter lakóparkkal.

Panoráma a Strázsahegyről

A XVII. kerület fejlődése az I. katonai felméréstől az 1980-as évekig (forrás: Megalapozó vizsgálat, 2015)

1. I. katonai felmérés – Jozefiánus térkép – 1780-1784
2. II. katonai felmérés – Franciskánus térkép – 1806-1896
3. III. katonai felmérés – Ferenc József-i térkép – 1872-1884

2.1. Rákoskeresztúr, Madárdomb, Akadémiaújtelep

2.1.1 Történeti áttekintés

Rákoskeresztúr

A Rákos-patak völgye – mint azt a gazdag régészeti lelőhelyek is tanúsítják – évezredek keresztül fontos kereskedelmi útvonal volt, amely mellett a réz-, bronz- és vaskorban is laktak emberek. A XIII. század első felében a Rákos-patak felső folyása mentén három falu helyezkedett el: Rákoskeresztúron a régi vámnál levő homokbánya körül Bökényföldje, a Pesti út 110. környékén Posa Rákosa és a mai Rákoscsaba központjában Csaba Rákosa.

A régi Tabán (forrás: Ballonyi László: Egy néprajzi parasztházról, Rákosmenti Múzeumi Estek 2006-3.szám)

Rákoskeresztúr írásos említése először egy 1265-ben kelt oklevélben található. Az említett oklevélben a birtokot a felhévízi keresztetek kapták meg, akiknek itteni templomát (a szentély alapfalait) 1962-ben tárták fel. A középkori falu a török időkben teljesen elpusztult. A XVIII. században éledt újjá külföldi telepesek betelepítésével. Rákoskeresztúr első lakosai a Tabánban (mai Tabán utca környékén az Egészségház utca mögött) telepedtek le, ezt követően pedig a Pesti út két oldalán, főként a mai Népkerttől és Podmaniczky-kastélytól keletre fekvő területeken kezdtek letelepedni. (A terület nagyjából azonos a mai kerületközponttal.)

A későbbiekben a település a mai Pesti út déli részén, az Újlak utca környékén (tehát a mai Népkerttől és kastélytól nyugatra) kialakult német faluval bővült.

Rákoskeresztúrról előbb 1907-ben Rákosliget, majd 1922-ben Rákoshegy is levált és önálló település lett.

Rákoskeresztúr a Podmaniczky család tulajdonában volt. Podmaniczky Erzsébet férje és báró Bojanovszky Sándor tábornok az 1760-as években építtette a kastélyt, ahol aztán állandó jelleggel éltek. Bojanovszky 1799-es halálával a kastélyt a Podmaniczky család vette birtokba. Podmaniczky János költözött ide és lett kedvenc lakhelye, saját birtokait innét igazgatta. Podmaniczky egyik lányát, Zsuzsannát 1873-ban vette feleségül gróf Vigyázó Sándor és a kastélyt is ekkortól hívták Podmaniczky-Vigyázó-kastélynak. Udvari homlokzatát 1910-ben alakították ki neobarokk stílusban.

Részben a kastély kertjének területén, részben közvetlen szomszédságában három további jelentős épület építésére is sor került:

a Fuchs-kastélyt az 1890-es évek elején építették,

a Podmaniczky-Vigyázó kastély kertjének területén 1908-ban épült fel a Podmaniczky Mauzóleum (1965-ben felrobbantották), valamint

a XIX. század során épült a jelenleg országos műemlékvédelem alatt álló Bulyovszky-kúria.

Fuchs-kastély - Rákoskeresztúr

Podmaniczky Mauzóleum - Rákoskeresztúr

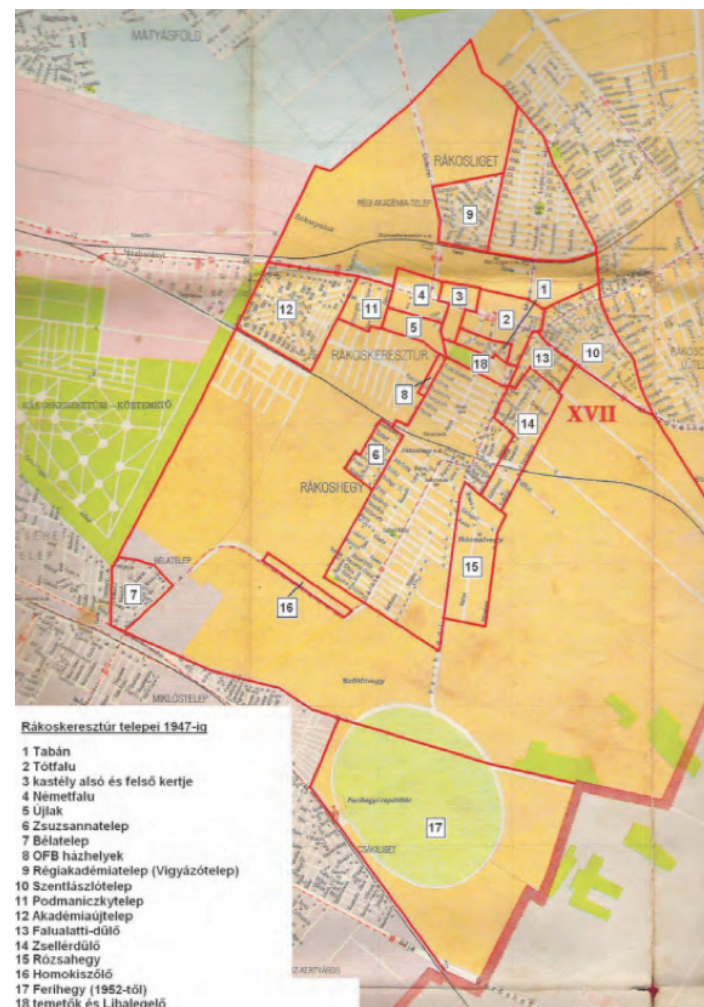

Bulyovszky-kúria - Rákoskeresztúr

Rákoskeresztúrt 1950. január 1-jével Budapesthez csatolták, és a Rákoscsabát, Rákoshegyet és Rákosligetet is magába foglaló XVII. kerület központja lett. 1970 – 1989 között 7700 lakótelepi lakás épült a Pesti út és a Kis utca kereszteződésének környékén, valamint a városközpontban a régi családi házak helyén, négy ütemben. A rákoskeresztúri ófalu szinte teljesen megsemmisült, hírmondója csupán a Kaszáló u. környékén maradt. Rákoskeresztúrhoz tartozott 1950-ig Akadémiaújtelep, illetve az 1990-es években született Madárdomb területe is, melyek azóta önálló kerületrészekké nőttek ki magukat.

Pesti út - Rákoskeresztúr

Rákoskeresztúr 1960-as években (forrás: Rákoskeresztúr története, szerkesztő: Ádám Ferenc)

A mai Rákoskeresztúrt határai: Rákos-patak a X. és XVII. kerület közigazgatási határától - Dunaszeg utca meghosszabbított vonala és a Dunaszeg utca - Péceli út - Tápióbicske utca - Pesti út - Összekötő utca - a MÁV ecseri vonala - Ásvány utca - Ferihegyi út - Széchenyi utca – Széncinke utca és meghosszabbítása a Flamingó közig – Flamingó köz - a Táncsics Mihály út és a Flamingó utca közötti telkek belső határvonala a Flamingó köztől - Táncsics Mihály út - a MÁV ecseri vonala - 513. utca - Pesti út - a X. és XVII. kerület közigazgatási határa a Rákos-patakig.

Fuchs-kastély kertje - Rákoskeresztúr

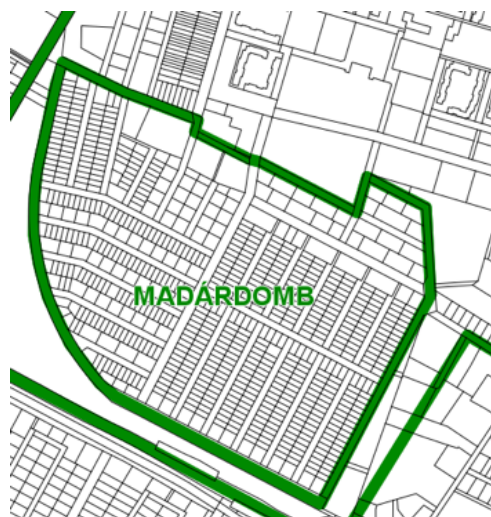
Rákoskeresztúr területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

Madárdomb

A hajdan Rákoskeresztúrhoz tartozó Madárdomb területét 1941-ben kezdték felparcellázni, akkor még Podmaniczky telep néven. A terület beépítése azonban csak 1984-től kezdődött. A sorházakból és ikerházakból álló Madárdomb elnevezését az itt található, főként madarokról elnevezett utcanevekről kapta. Telekstruktúrája, beépítése kialakulása óta nem változott.

A Madárdomb határai: Lázár deák utca az Aranylúd utcától - Borsó utca - Sarlósfecske utca - Füstifecske utca - Flamingó utca - Aranylúd utca a Lázár deák utcáig.

Madárdomb területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

Akadémiaújtelep

Akadémiaújtelep Rákoskeresztúrhoz tartozott. Birtokosa Vigyázó Sándor volt, akinek fia, Vigyázó Ferenc utód nélkül halt meg, így birtokait a Magyar Tudományos Akadémiára hagyta. A mezőgazdasági területeket az Akadémia két részre osztotta és felparcelláztatta. Így alakult ki az 1938-ban készült szabályozási terv alapján az Akadémiaújtelep, ahol az MTA 1076 házhelyet létesített. A terület a II. világháború után települt be teljes mértékben. A mai napig megőrizte családi házas jellegét, egyedi térszerkezetét.

Határai: Pesti út a X. és XVII. kerület közigazgatási határától - 513. utca - a MÁV ecseri vonala - a X. és XVII. kerület közigazgatási határa a Pesti útig.

Akadémiaújtelep térképe az 525. téren kihelyezett táblán

2.1.2 Örökségvédelem

Rákoskeresztúr régi épületei közül elsősorban a templomok maradtak meg. A jellegzetes falusias beépítés helyére kerültek az iparosított építési technológiával épített magasházas lakótelepek.

Helyi területi védelemre javasolt a Bátor utca, ami még őrzi az eredeti település fésűs beépítését, az utcára merőleges nyeregtetős kialakítást.

A régi épületek közül a Podmaniczky-Vigyázó kastély 1760-ból kiemelt barokk kori műemlék. Fővárosi egyedi építészeti védelem alatt áll még a Bakancsos u. 2. / Pesti út 111. alatti evangélikus templom.

Bátor utcai házsor - Rákoskeresztúr

A Szent Kereszt tér - Rákoskeresztúr

Podmaniczky-Vigyázó kastély - Rákoskeresztúr

Rákosmentén a lakótelepek között megmaradt zöldfelületek értékesek, ezért nagyobb jelentőségűek, mint az épített környezet. A lakótelepi közösségi zöldterületeken kívül a Rákos-patak partja és a kerület legnagyobb közparkja, a Népkert növeli a zöldfelületet.

Magyarország egyetlen megmaradt Trianon emlékműve az országzászlóval a Népkertben van. A településközponti területen több köztéri szobor, emlékmű található, melyek közül néhány helyi védelemre javasolt.

Trianon emlékmű - Rákoskeresztúr

Népkert - Rákoskeresztúr

Lakótelepi részlet - Rákoskeresztúr

Fővárosi védelem alatt áll

- rákoskeresztúri Evangélikus templom

Evangélikus templom - Rákospalota

Műemléki védelem alatt állnak

- Podmaniczky-Vigyázó kastély – Pesti út 115.
- volt községháza – Pesti út 107.
- Szent Kereszt Felmagasztalása templom klasszicista főoltára – Pesti út

Podmaniczky-Vigyázó kastély – Rákoskeresztúr

Szent Kereszt Felmagasztalása templom - Rákoskeresztúr

volt községháza (Bulyovszky-kúria) – Pesti út 107.

Helyi védelemre javasolt műalkotások

- Trianon emlékmű – Népkert
- Díszkút – Pesti út 165.

Trianon emlékmű - Rákoskeresztúr

Díszkút - Rákoskeresztúr

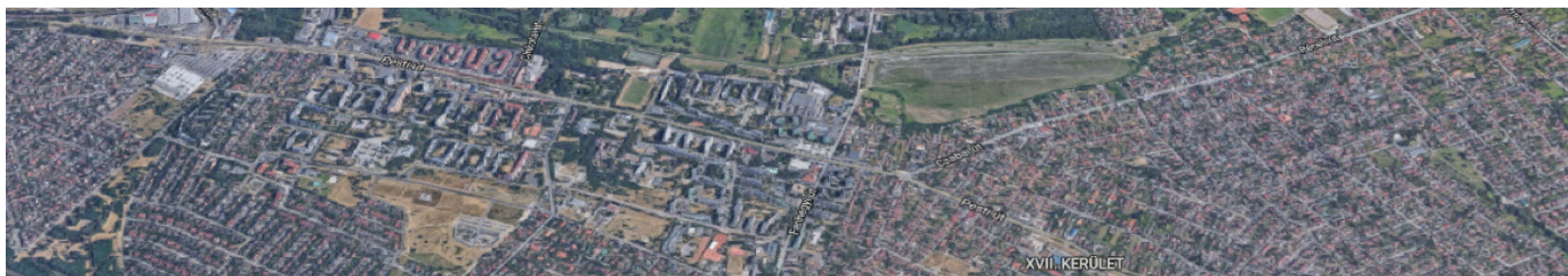
2.1.3. Településképi karaktervizsgálat

Rákoskeresztúr területe településképi karakterek szempontjából több részre osztható. A városközpontban a nagyvárosi karakter dominál. Furcsa kontraszt, hogy a magasházak között, a történelem emlékeként megmaradtak az egykori falu alacsony, fésűs beépítésű házai, amelyeket zárványként kell tekinteni. Az értékesebb területekre helyi területi védelem javasolt, míg a nem annyira értékes, vagy önmagában álló épületeket előbb-utóbb a kisvárosi karakterű zártos beépítés váltja fel. A településközpont északi részén fut keresztül a Rákos-patak, melyet mintegy zöldfolyosóként követ a hol természetes vízparti sáv, hol a kiépített városi zöldterület. Törekedni kell arra, hogy a patak mentén elsősorban a környezetvédelmi szempontok élvezzenek elsőbbséget.

A kiemelt közlekedési területbe tartozik, és egyben önálló karakterelemként jelenik meg a Pesti út, és az azt övező gazdasági –szolgáltató területek.

A még megmaradt mezőgazdasági területek nem beépíthetőek. Távlatokban a Rákoskeresztúr dél-keleti részén fekvő területek, igény esetén lakóterületté alakulhatnak, illetve az úgynevezett Nyilas-tábla lehet a településközpont új fejlődési iránya.

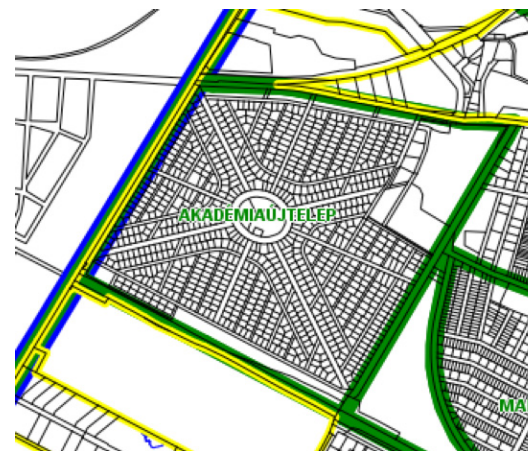
Építészeti stílusjegyeit tekintve a különböző településképi meghatározó karaktereken belül jól elkülöníthetőek a kor divatos stílusjegyei. A közterületek rendezettsége, a homlokzati feliratok megjelenésének szigorítása, a városi zöldfelületek karbantartása azonban jelentősen javíthat a település arculati megjelenésén. Rákoskeresztúr központja, egyben az egész kerület nagyvárosias karakterű településrésze. Az összes fontos intézmény is itt kapott helyet. A közterületi átépítéssel, az egykori autóbusz-állomás helyén modern főtér alakult ki.

Rákoskeresztúr, Akadémiaújtelep, Madárdomb részlet (forrás: Google)

Akadémiaújtelep és a Madárdomb alapvetően tervezett lakóterület. Mindkét terület a kertvárosias karakterbe tartozik. Az Akadémiaújtelep jellegzetes átlós sugárútjai és a középső közösségi intézményi zöldterülete teszi különlegessé a jellemzően családi házas beépítést. A Madárdombon a sorházas és ikerházas beépítés határozza meg a karaktert.

Az utcahálózat és a telekstruktúra kialakult, helyi védelemre az Akadémiaújtelep szerkezete javasolt.

Akadémiaújtelep területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

2.2. Rákosliget, Régiakadémiatelep

2.2.1. Történeti áttekintés

Rákosliget

Az 1890-es évekre egyre nagyobb problémát kezdett jelenteni Budapesten a lakáshiány. Ennek enyhítésére az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium tervbe vette szövetkezeti alapon három, egyenként 1000 lakásos munkástelep építését. Ennek eredményeként 1896. december 12-én Fackh Károly volt országgyűlési képviselő, miniszteri tanácsos elnökletével Budapesten megalakult a Munkás Otthon Házépítő Szövetkezet 60 taggal és a telekvásárláshoz, valamint az építkezések megkezdéséhez szükséges biztos anyagi fedezettel.

Rákosliget területe ekkor még Rákoskeresztúrhoz tartozott és néhány más környékbeli, akkoriban még lakatlan területtel együtt Fuchs Ignác tulajdonában volt. A szövetkezet tőle vett meg 155 katasztrális holdat. 1898-ban indult meg az építkezés az akkor még Munkás Otthon nevű helyen (a mai Szt. Imre herceg u.- Lyka Károly utcától keleti irányban található négy teleksor – Ároktő u. – XXII. u. – XXI. u. – Gózon Gyula u. -Liszt Ferenc u. közötti teleksor közepe), melyet 1902-ben hivatalosan is átneveztek Rákosligetre.

A telkeket és házakat munkások, a városból kitelepült köztisztviselők, kisiparosok és kereskedők vették meg. A gyorsan fejlődő település 1907-ben levált Rákoskeresztúrról és önálló nagyközség lett.

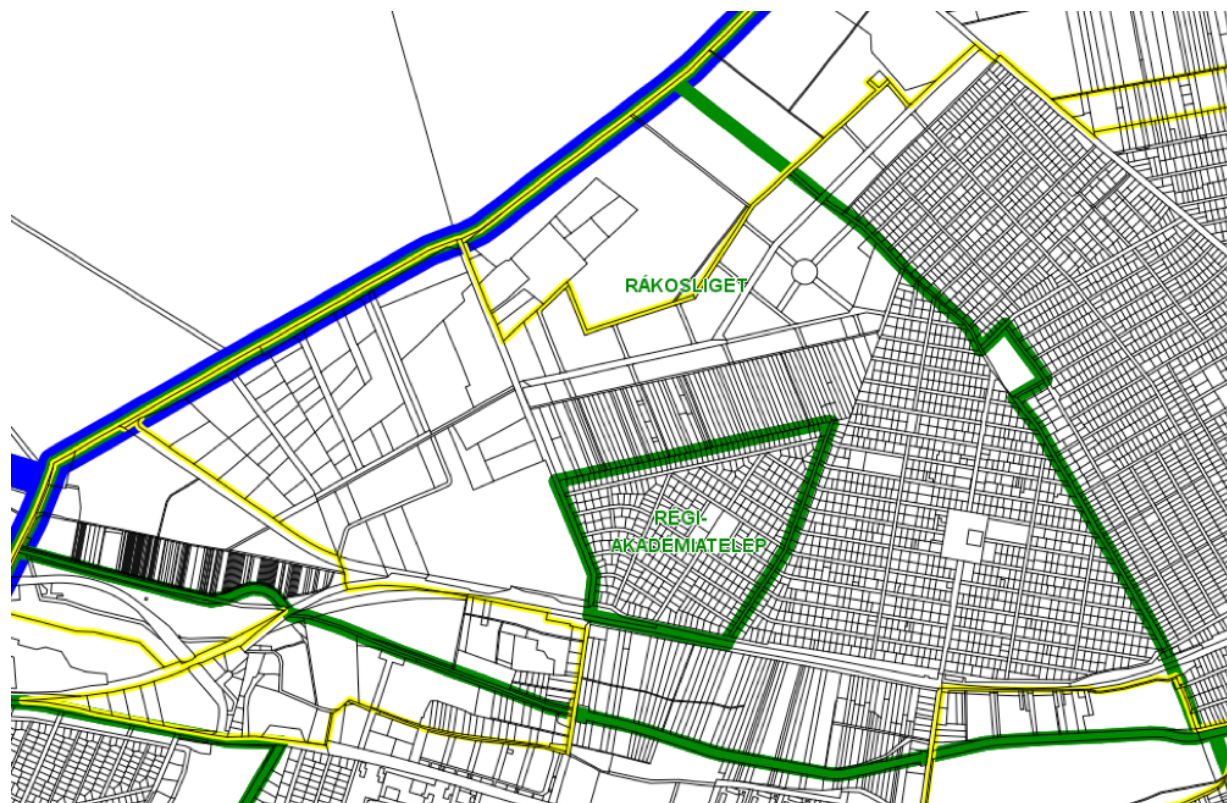
Rákosliget beépített területe kialakulása óta folyamatosan növekszik, jelenleg a Gyöngytyúk utcától északra fekvő területek kínálnak új beépítési lehetőséget.

Gőzon-villa, Liget sor - Rákosliget

Rákosliget 1907. évben (forrás: www.rakosliget.hu)

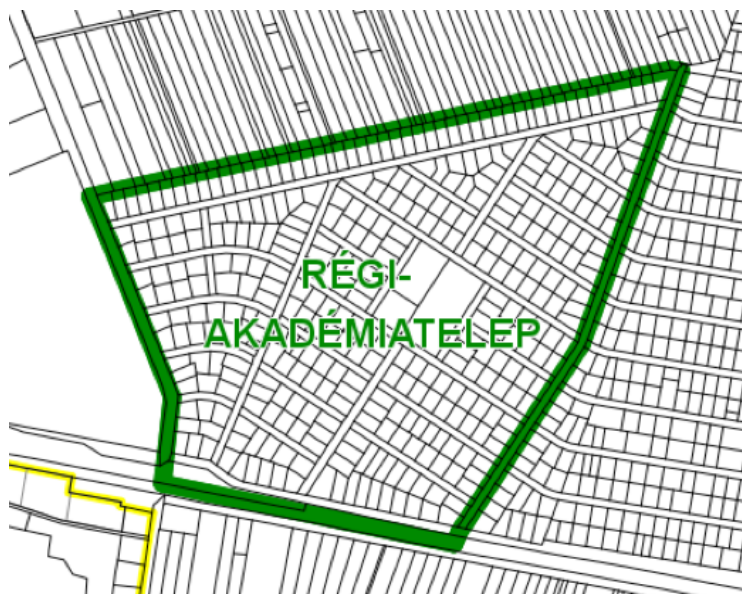

Rákosliget területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

Régiakadémiatelep

Vigyázó Ferenc végakarátának megfelelően Rákoskeresztúr részeként került a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonába. 1931-ben kezdődött a 80 holdas terület parcellázása, de betelepülése csak a II. világháború után fejeződött be.

Határai: Gyöngytyúk utca északi oldalán fekvő teleksor északi határvonala a Cinkotai úttól - Liszt Ferenc utca - a MÁV péceli vonala - Cinkotai út a Gyöngytyúk utca északi oldalán fekvő teleksor északi határvonaláig.

Régiakadémiatelep területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

2.2.2. Örökségvédelem

Rákosliget jellemzői az úgynevezett „Munkás otthon” házak, villaépületek és középületek, mint például a Gózon Gyula színház. Az egykori munkástelepen a vasútépítők, bányászok, később a közszolgák éltek. Számukra az akkori kor színvonalának megfelelő lakásokat építettek. Tervezett telepítésű fasorokkal szegélyezett utcákat alakítottak ki, a lakosság igényeinek megfelelő közterületeket és intézményeket biztosítottak. A „számos” utcákban viszonylag nagyszámban maradtak meg ezek az épületek, melyek korszerűsítése után ma is kedvelt lakóhelye lehet a zöldövezetbe vágó családoknak. Helyi területi építészeti védelemre javasolt a kerület e része.

I. utca - Rákosliget

A Munkás otthon lakóépületei viszonylag egyszerű építészeti kialakításúak, közös jellemzőjük, hogy tömegformálásuknál a bejárat kihangsúlyozására és az egyszerű kontyolt tetőfelület tagolása érdekében az utcai homlokzaton rizalitos kiugrás található. A lakóépületek ilyen homlokzati megosztása az új családiházaknál is ajánlott, mert így tud legjobban illeszkedni az új épület a kialakult utcaképbe.

A helyi területi védelem lehetővé teszi az egykori munkáslakások korszerűsítést, bővítést, de ezt úgy kell megtenni, hogy alapvetően

X. utca – Rákosliget

a házak jellege megmaradjon, illetve az új épületek beépítése az utcában igazodjon a kontyolt magastetővel, csonkakontyolt, vagy oromfalas homlokzati kiugrással megtört épület-tömegformájához.

A munkástelepen a közintézményeket is megtervezték, így például a jelenlegi Gózon Gyula Kamaraszínház épülete egykoron is a közművelődést szolgálta. Épülettömege jelzi, hogy közintézmény, homlokzati díszítése gazdagabb, mint a lakóépületeké.

Rákosligeten számtalan szép részlettel, kedves épülettel, épület-részlettel találkozhatunk. A helyszíni bejárás során feljegyeztük a különleges és jellegzetes épületdíszeket. A Liget soron viszont megtaláljuk a jómódú polgárok nyaralóit, villaházait. Építészeti megjelenésükben a tagolt homlokzatképzés figyelhető meg, az

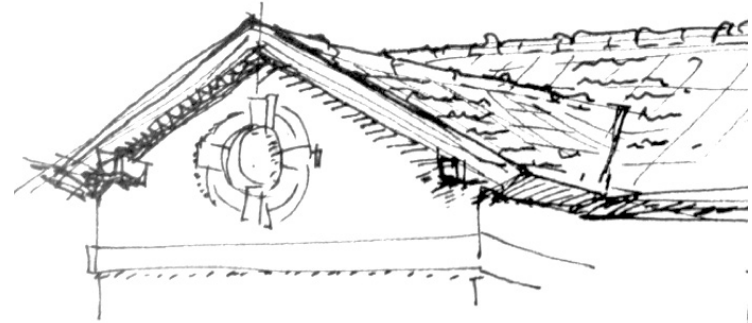
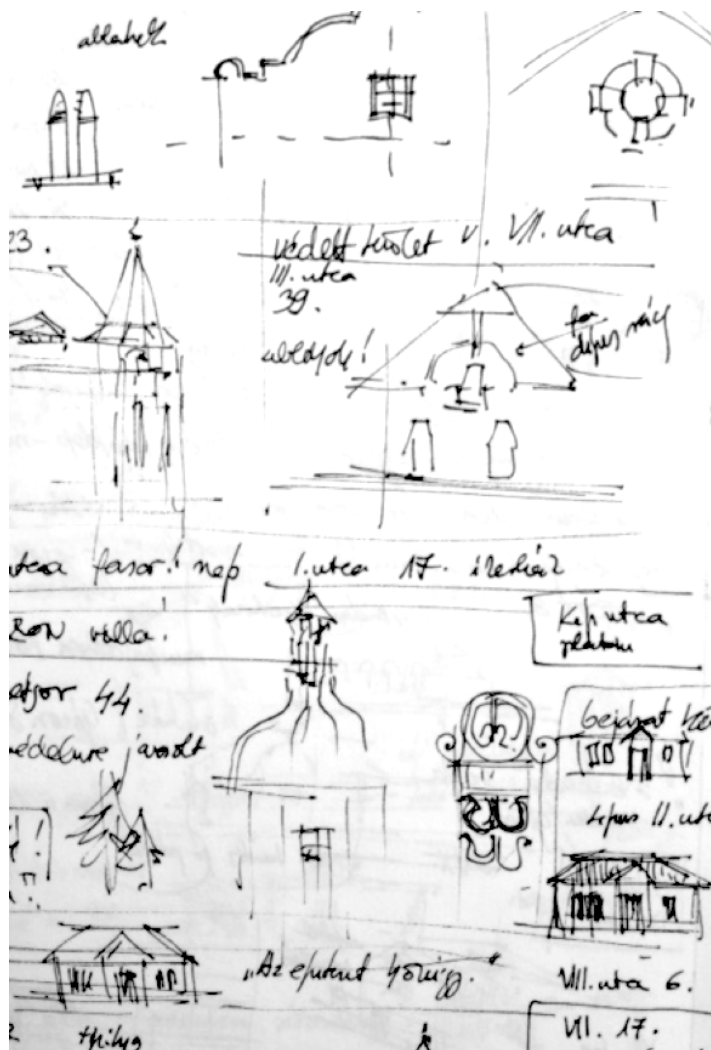
I. utca - Rákosliget

utcai kis oromzatok is megjelennek, csak díszesebbek, gazdagabb a homlokzati vakolat-architektúra, és sok esetben kisebb tornyok, tetőfelépítmények teszik változatossá kialakításukat. A kupolák, bádogos szerkezetek mutatják, hogy az akkori mesteremberek jól tudták a szakmájukat. Most is megcsodálhatjuk a gyönyörű fém kerítéseket, gondosan megtervezett rajzolatukat, vagy például a kerítésbe épített postaládát.

A díszes oromfalak és oromdíszek, a régi ablakok osztása, a kis tornyocskák, a mives vakolatdíszek tanúskodnak az igényes építészeti formavilágról, ami jellemzi ezeket az épületeket.

Gózon Gyula Kamaraszínház - Rákosliget

V. utca - Rákosliget

A következő képeken a területre jellemző villaépületekből és fém pálcás kerítésekből válogattunk

V. utca - Rákosliget

III. utca - Rákosliget

Liget sor - Rákosliget

Liget sor - Rákosliget

I. utca - Rákosliget

XVII. utca - Rákosliget

Liget sor - Rákosliget

Fővárosi védelem alatt állnak

- Művelődési épület - XV. utca 23. / XVII. utca 22.
- Villaépület - XVII. utca 19.
- Evangélikus templom - Gózon Gy. u. 44-46. / XIX. utca 15-17.

XVII. utca – Rákosliget

Gózon Gyula Kamaraszínház - Rákosligetvv

Evangélikus templom - Rákosliget

Helyi védelemre javasolt épületek

- Villa - Liget sor 41.
- Rákosliget munkás-otthon típusház – XI. utca 6.
- XV. utca 29.
- Liszt Ferenc utca 46.

Liget sor 41.

XV. utca 29.

XI. utca 6.

Liszt Ferenc utca 46.

2.2.3. Településképi karaktervizsgálat

Rákosliget és a Régiakadémiatelep a családiházias beépítési karaktert őrzik. A jellemzően családiházias területen egy vagy kétlakásos épületek sorakoznak. Az egykori településközpontokban megfigyelhető a zárt sorúvá váló kisvárosias karakter megjelenése. Rákosliget északi részén zártkertek, nyugati felén gazdasági-szolgáltató övezet található, a Rákos-patak mentén a vízparti zöldterületek és mezőgazdasági területek vannak.

Javasolt, hogy az egykori munkástelep lakóterületi utcaszerkezete, az írott és számos utcák elnevezése maradjon fenn, valamint a Munkás otthon fellelhető házai kapjanak területi és egyedi helyi építészeti védelmet. Egyedi helyi építészeti védelemre méltóak a megmaradt villaépületek is.

A kérdőíves lakossági felmérés szerint az itt élők szeretik ezt a lakókörnyezetet és a megőrzést tekintik az egyik legfőbb feladatuknak.

Rákosliget részlete (forrás: Google)

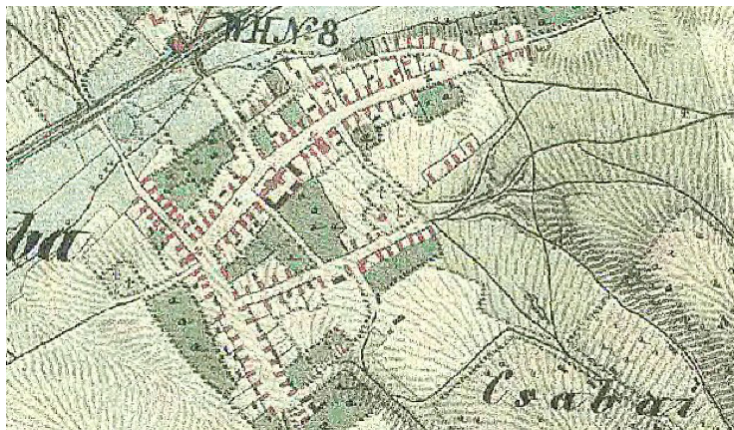
2.3. Rákoscscaba, Rákoscscaba-Újtelep

2.3.1. Történeti áttekintés

Rákoscscaba

Rákoscscaba a kerület legrégebben, már a római korban is lakott településrésze. Első fennmaradt írásos említése 1067-ben egy adománylevélben található, amikor Chaba racusa (Csaba Rákosa) néven említik. A történelem viharai során többször elnéptelenedett, de a XVII. század végére újra benépesült.

A település magja két egymást keresztező utca, a Rákoscscaba utca és folytatását képező Zrínyi utca - ami akkor csak két telekkel nyúlt túl az Alsódabas utcán - valamint a Péceli út találkozásánál alakult ki. Rákoscscaba a Péceli úti kereszteződéstől a Battonya utcáig lévő

Rákoscscaba (forrás: www.rakoscscaba.hu)

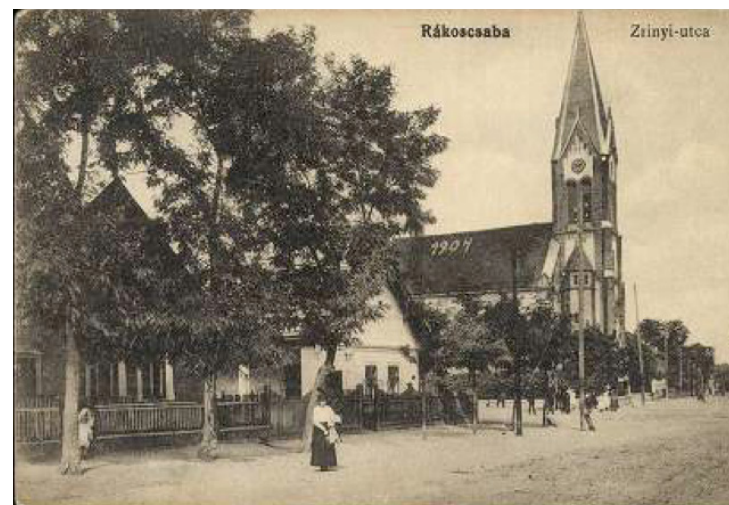

Az 1883. évi katonai felmérés részlete (forrás: Ádám Ferenc: Rákoscscaba régi térképeken, Rákoscscabai Múzeumi Estek 2012-3-4. szám)

területből, valamint a Lajosház utcából, a mai Szánthó Géza utcából, és néhány telekből állt a Gyeplys és az Alsódabas utcában. 1867-ben megépült a Budapest-Hatvan vasútvonal, mely összeköttetést biztosított az 1873-ban egyesített Budapesttel. Sokan kerestek letelepedési lehetőséget a főváros határán kívül, ezért hatalmas területeket parcelláztak fel. A XIX. század végén alakult ki az „Antal-telep” majd az „Ilona-telep”. A ma is álló községházát 1911-ben építették (Péceli út 222. szám alatti épületben jelenleg a Rákoscsabai Közösségi Ház működik).

Rákoscscsaba 1930. évben (forrás: Térképmustra Klub)

Az utcahálózat ma is őrzi az organikus településszerkezetet.

1984-88 között alakították ki a Virágtelepet az Anna u. és Zrínyi u. közötti területen, majd a Szárazhegy Szigetcsép utcától keltre fekvő részének (Arany-hegy) parcellázására is sor került.

A kerület Szigetcsép utcától keletre elterülő része tartogat még beépítési lehetőségeket. Rákoscsabát elkerülték a nagy lakótelep-építési hullámok, ezáltal megőrizte településszerkezetileg kialakult családi házas jellegét. Az ófalu megtartotta a mezőgazdasági művelésre utaló hosszú, nagyméretű telekstruktúráját.

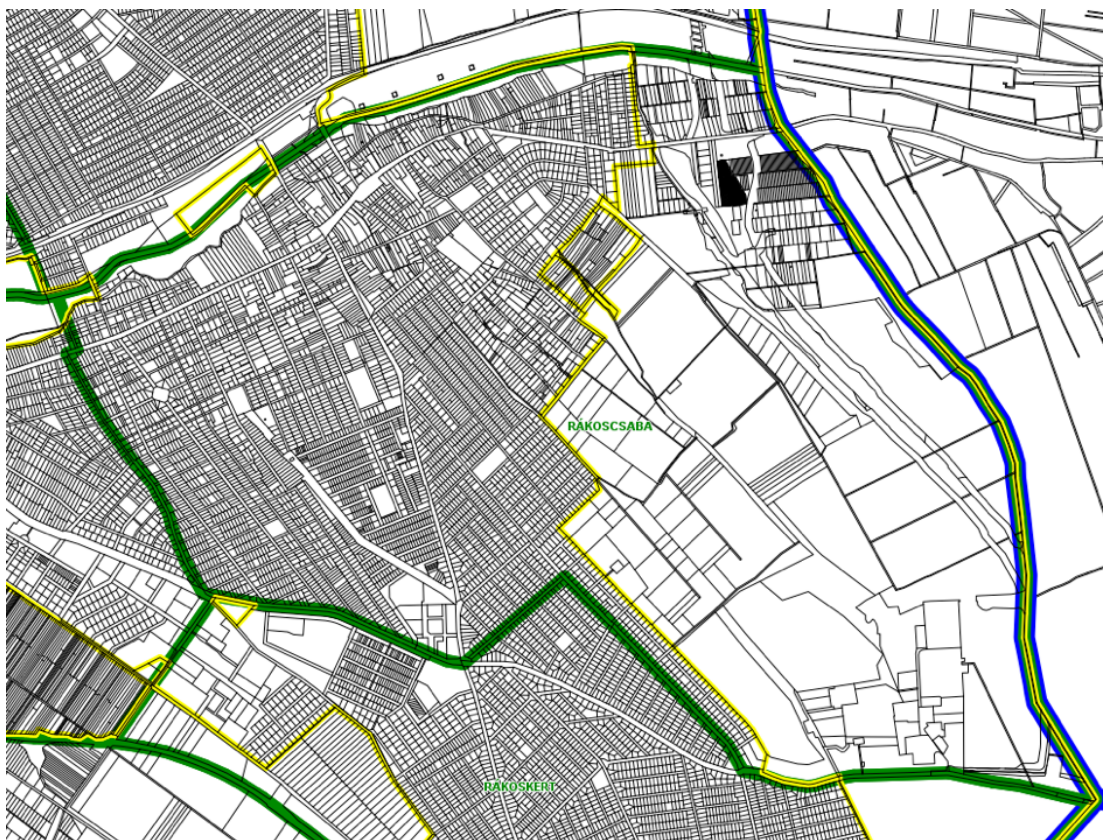

Battonya utca - Rákoscsaba régen

Battonya utca - Rákoscsaba ma

Mai határai: Rákospatak a Dunaszeg utca meghosszabbított vonalától - a főváros határa - Pesti út - Szárazhegy utca keleti oldalán fekvő teleksor keleti határvonala - Csongrád utca - Pesti út - Tápióbicske utca - Péceli út - Dunaszeg utca és meghosszabbított vonala a Rákospatakig

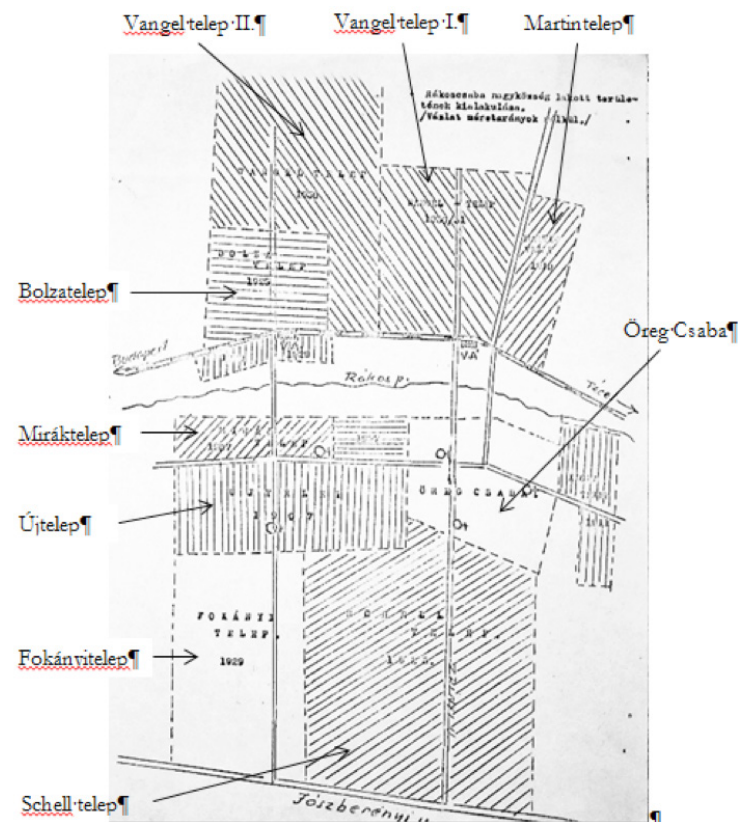
Rákoscaba területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

Rákoscaba-Újtelep

Rákoscaba része volt Rákoskert és Rákoscaba-Újtelep, ez előbbi alapítása 1933-ra tehető, míg Rákoscaba-Újtelep hivatalos elnevezése, a XVII. kerület városrészei közé emelése csak 1990-ben történt

Rákoscaba Rákos-pataktól északra fekvő területeiből először a Tarcsai út keleti oldalán az akkoriban mintegy 10 házból álló Martintelep került felparcellázásra 1910-ben.

Rákoscaba-Újtelep területe - Rákoscaba részeként - a helyi földbirtokosok tulajdonában volt. Az utolsó földbirtokos, gróf Zichy Domonkosné (született gróf Bolza Marietta) anyai ágon örökölte ezt a birtokot, melyet házhelyekké parcelláztatott és eladott. A birtokot két dűlő: a Kavicsos-dűlő és az Anglia-dűlő alkotta.

Rákoscaba Nagyközség lakott területeinek kialakulása (forrás: Puzsár Imre: Rákoscaba belterületének változásai, Rákosmenti Múzeumi Estek 2013-1. szám)

A Rákoscscaba határában lévő birtok felparcellázása 1925-ben kezdődött, ekkor 373 házhelyet osztottak ki a Bolza-telepen, ezen kívül házhelyvásárlások is történtek a mai Ároktő, Diadal, Bártfai és Szent Imre herceg út között. A Bolza-telep hamar benépesült. A parcellázás 1929 után folytatódott a Bolza-teleptől északra és keletre (Vangel I. és Vangel II.-telepek), majd folyamatosan tartott az 1940-es évekig. 1945 áprilisában a Bolza-birtok még eladatlan parcelláiból 317 házhelyet osztott ki Rákoscscabán. Ezután a grófnőt több ízben is teljes vagyonekobbzásra ítélték, azonban még az 1970-es években is eladott egy-egy telket.

E területek a Rákoscscaba-Újtelep elnevezést az 1970-es évektől használják, de hivatalosan csak 1990-ben nyerte el a településrész ezt a nevet. A településrész megőrizte családi házas jellegét, amit az itt élők továbbra is szeretnének megtartani.

Határai: A XVI. és XVII. kerület közigazgatási határa az Ároktő út északnak meghosszabbított vonalától - a főváros határa - Rákospatak - Gázló köz - Ároktő út - Jászladány utca - Ósagárd utca - Ananász utca - Ároktő út és északnak meghosszabbított vonala a XVI. és XVII. kerület közigazgatási határig.

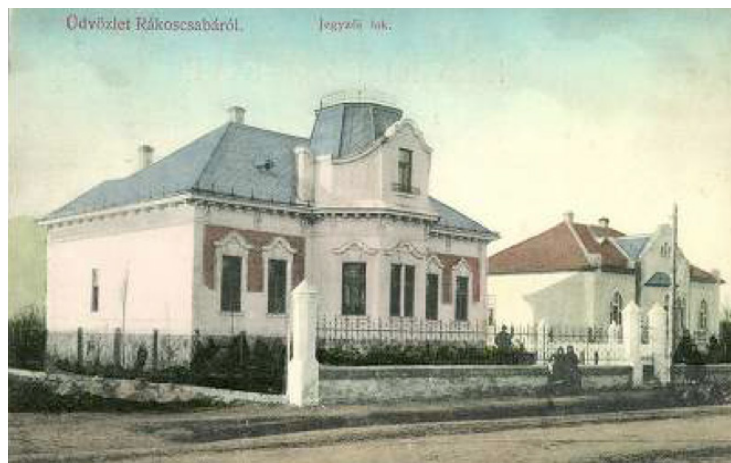

Rákoscscaba-Újtelep területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszer)

2.3.2. Örökségvédelem

Rákoscsabán a helyi építészeti emlékek között még fellelhetők az egykori villák, melyek vakolatarchitektúrás homlokzatai, nyílászárói, kerítései és egyéb épületdíszei harmonikus egységet alkotnak. A villaépületek változatos középrizalitos kialakítása, tetőfelépítményei sajátos hangulatot kölcsönöznek az utcáknak.

Fontos lenne, hogy a régi arculati elemeket ott is megtartsák, ahol nem országosan kiemelt műemlékről van szó, de tömegformálásában, építészeti együttesként a helynek sajátos megjelenést kölcsönöznek. A helyi egyedi védelem alatt álló értékek az egész közösség számára különlegesen, ezért indokolt fenntartásuk és felújításuk önkormányzati támogatása is.

Az építészeti megfogalmazás különböző, de a területi karakter, az áttört, általában fém anyagú kerítés, a dús növényzetű előkert azonos településképi elemek.

Péceli út - Rákoscsaba

Egykori jegyzői lak, Péceli út – Rákoscsaba

Borsfa utca - Rákoscaba

Zrínyi utca 12.

Fővárosi védelem alatt állnak

- Evangélikus templom - Péceli út 146.
- Süllyedő kastély - Rákoscaba u. 34.

Süllyedő-kastély - Rákoscaba

Evangélikus templom - Rákoscaba

Műemléki védelem alatt áll

- Római katolikus templom – Péceli út 229.

Római katolikus templom - Péceli út 229.

Helyi védelemre javasolt

- Rákoscsabai római katolikus plébánia - Péceli út 231.
- Rákoscscaba-Újtelepi római katolikus plébánia – Szabadság sugárút 39.
- Egykori jegyzői lak – Péceli út 186.
- a Kis-Káros utca keleti végében található horgásztó,
- a Bártfai utca felső végében, a Szőlőhegyen felhagyott zsidó temető

Szabadság sugárút 39.

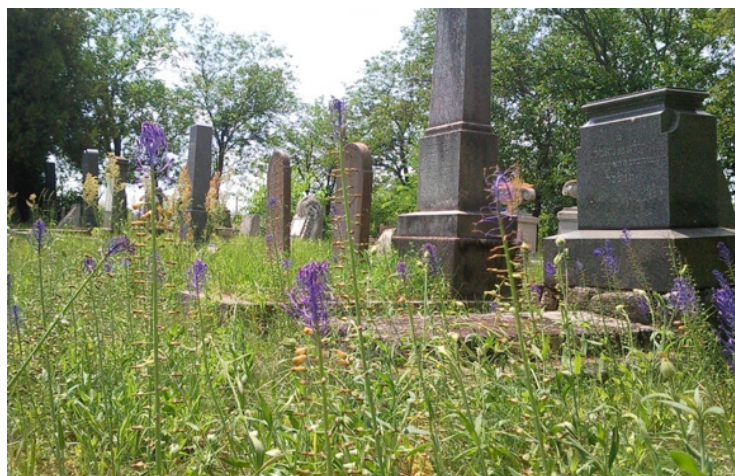
Péceli út 186.

Péceli út 231.

horgásztó – Rákoscaba-Újtelep

temető – Rákoscaba-Újtelep

Köztéri műalkotások

- Szalai László, „Tyúkanyó” ivókút a Diadal úti iskola udvarán,
- Micimackó óvodában Ács József: „Mackók a fatörzsön” kőszobor

Szalai László: Tyúkanyó ivókút – Rákoscaba-Újtelep

Ács József: Mackók a fatörzsön – Rákoscaba-Újtelep

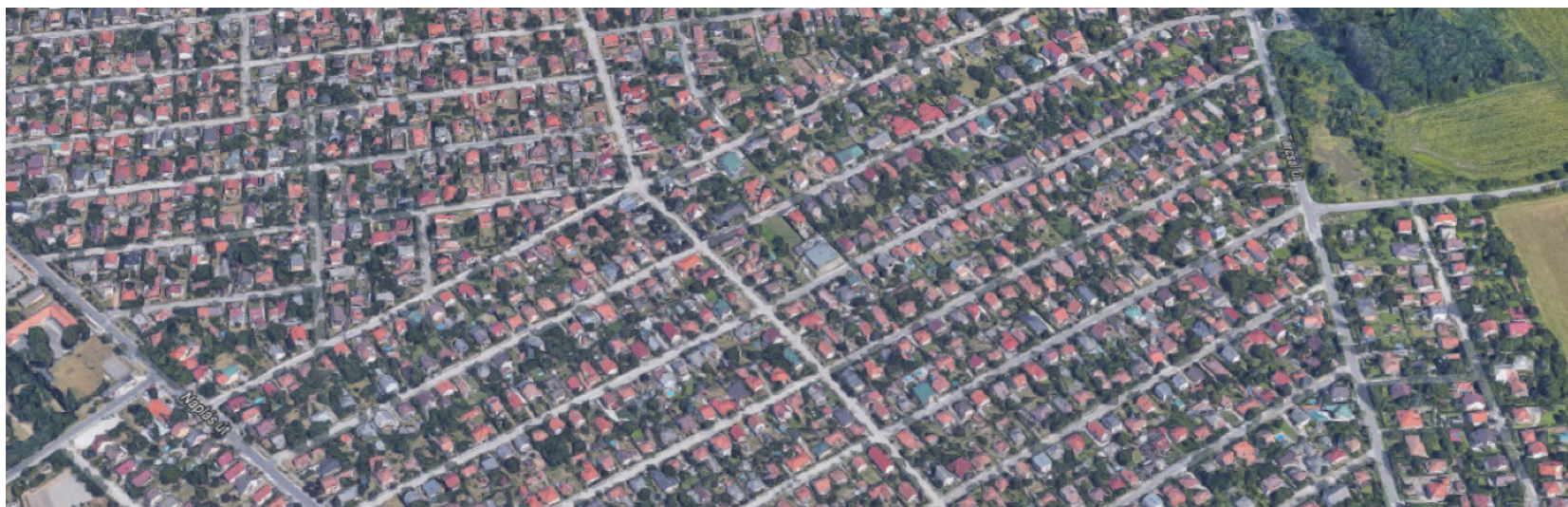
2.3.3. Településképi karaktervizsgálat

Rákoscsaba egyik fele alapvetően családi házas karakterű lakóterület, a településközpontban kisvárosias karakterű részekkel, a másik fele nem beépíthető mezőgazdasági és erdőterület.

Rákoscsaba – részlet (forrás: Google)

Rákoscaba-Újtelep, Rákoscabához hasonlóan alapvetően családirházas karakterű lakóterület, a településközpontokban kisvárosias karakterű részekkel. Az északi és keleti fele nem beépíthető mezőgazdasági és erdőterület. Fontos a Rákoscabától elválasztó zöldsáv megőrzése, és a védett természeti kerületrészek megtartása.

Rákoscaba-Újtelep – részlet (forrás: Google)

2.4. Rákoskert

2.4.1. Történeti áttekintés

Rákoskert

A mai kerületrész a XVII. kerület megalakulását megelőzően területileg és közigazgatásilag is Rákoscsabához tartozott, annak művelési területeként tartották nyilván. Rákoskert önálló története parcellázásától, az 1931. esztendőben kezdődött. Ekkor a birtok tulajdonosa báró Schell Gyuláné volt, akinek szándékában állt eladni a parcellázással kialakult házhelyeket. Rákoscsaba képviselő testülete 1933. február 19-én hagyta jóvá báró Schell Gyuláné terveit, így ezt a napot tekintik Rákoskert alapításának.

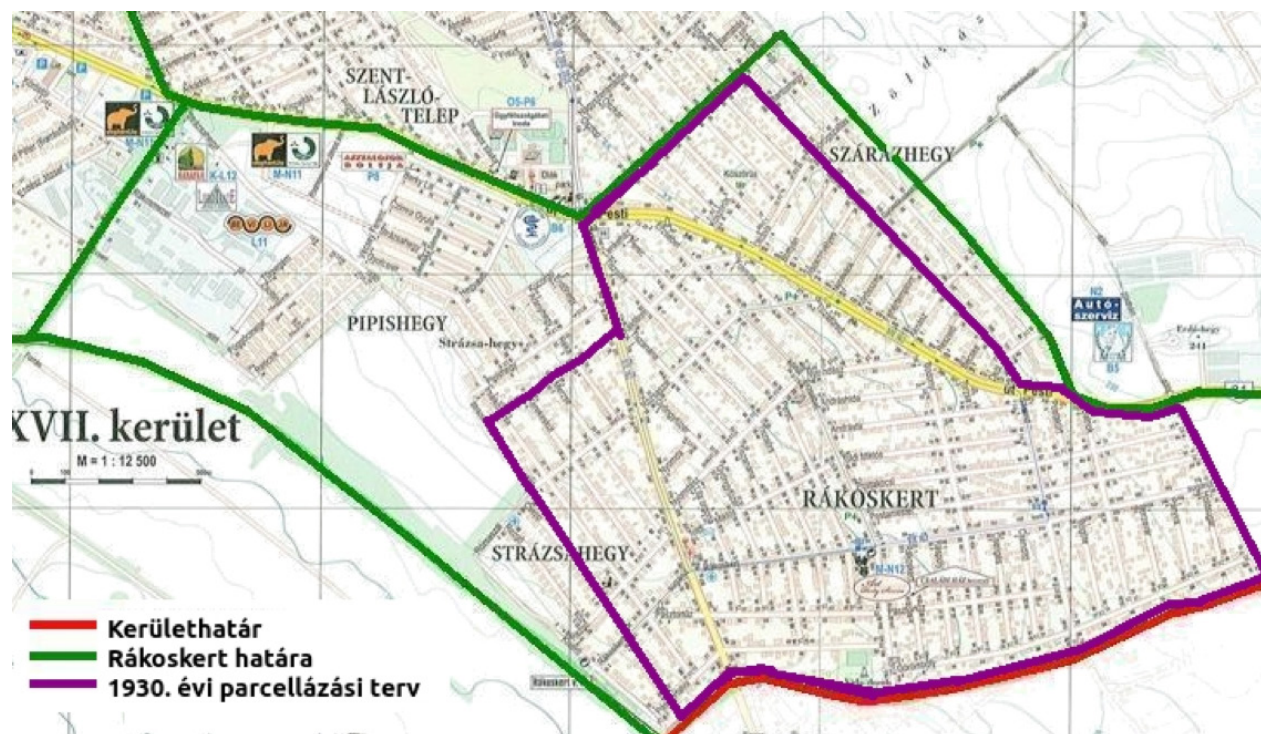
Ugyanezen év végétől az 1882-ben megépült kétvágányú vasútvonal rákoskerti szakaszán feltételes megállóhely létesült. A Pesti úttól délre fekvő terület rész kialakítása és értékesítése 10 ütemben zajlott. A telekrendezés során kialakított 160-220 négyszögöles (~570-790 m²) telkeket a Pesten dolgozó munkások, kisiparosok, tisztviselők, valamint a nyaraló telekre vágyók vásárolták meg. Rákoskert házhelyeinek értékesítése az 1940-es évek első felében fejeződött be. Az 1949. évi XXVI. törvény megakadályozta Rákoskert önállósodási törekvéseit, és területét Budapesthez csatolta.

Az 1980-as évek elején megindult egy újabb parcellázási folyamat. Az Összefogás termelőszövetkezet a vasúttól északkeletre eső, a Rózsaszál utca és Rezgő utca közötti, addig sárgabarack- és cseresznyefákkal beültetett földjén építési telkeket alakított ki és ezeket eladta. Az ingatlanok hamar beépültek. Ezek az otthonok már nem hasonlíthatók a régi építésű rákoskerti házakhoz, nagyok, sokszobásak és túlnyomó részben többszintesek.

A viszonylag újonnan (1990-es évek elejétől) beépült területek egy részén a zárt soros beépítés dominál. A Kucorgó tértől nyugatra fekvő strázsahegy területén (Czimra Gyula utca, Strázsahegy utca, Gyolcsrét utca) az 1990-es évek közepétől létesültek sorházak. A kétezres évek elejétől kezdődően épült be a Törpegém utca–Rétcsík utca által közrefogott terület, ahol szintén sorházak találhatók.

Rákosc kert keleti szegmense, a szárazhegyi terület a kétezres évek elején kezdett beépülni.

Rákosc kert határai: Pesti út az Összekötő utcától - Csongrád utca - Szárazhegy utca keleti oldalán fekvő teleksor keleti határvonala - Pesti út - a főváros határa - a MÁV ecseri vonala - Összekötő utca a Pesti útig.

Rákosc kert területe és parcellázása (forrás: Megalapozó Vizsgálat, 2015)

2.4.2. Örökségvédelem

Rákoskertre jellemző, hogy az utcákon gyümölcsfák (túlnyomórészt cseresznyefák) sorakoznak. Gondozásukat a helyi közösség vállalta.

A terület legmagasabb pontjai itt találhatóak: Vida domb, Strázsahegy, Pipishegy, Szárazhegy. Szép időben messzire ellátni innen. Törekedni kell arra, hogy a hegytetőket és a kilátópontokat ne építsék el. A helyi védelem vonatkozhat a kilátópontok védelmére is.

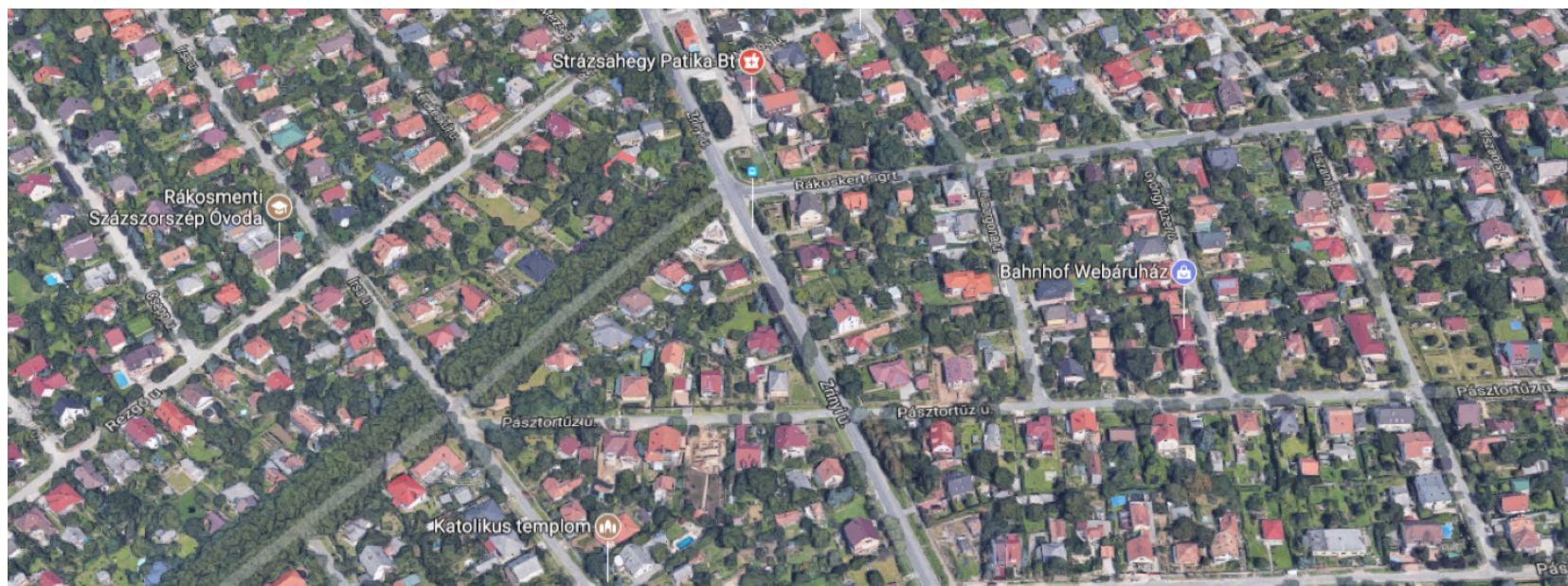
Holdsugár utca - Rákoskert

Vida domb - Rákoskert

Rákoskert szinte teljes területe beépített. A családiházias karakterű lakóterületen az utcaképet meghatározza a gyümölcsfák sora, különösen szép tavasszal a cseresznyefa virágzás idején. Érdeemes az ilyen utcákat helyi védelemben részesíteni. A lakóterületen kívül az út menti gazdasági-szolgáltató terület, és településrész-központi terület található.

Rákoskert jellemző településképe a Vida dombról. Kétszintes családiházias karakter, vegyes épületszerkezetek beépítésével, ikerházas beépítéssel, nyeregvetés tömegalakítással. A kertekbe ültetett fenyők és lombos fák adják a szükséges zöldfelületet a lakóterületen.

Rákoskert részlet (forrás: Google)

Kilátás a Vida dombról Rákoskert felé

Rákoskert Főtér

2.5. Rákoshegy

2.5.1. Történeti áttekintés

Rákoshegy

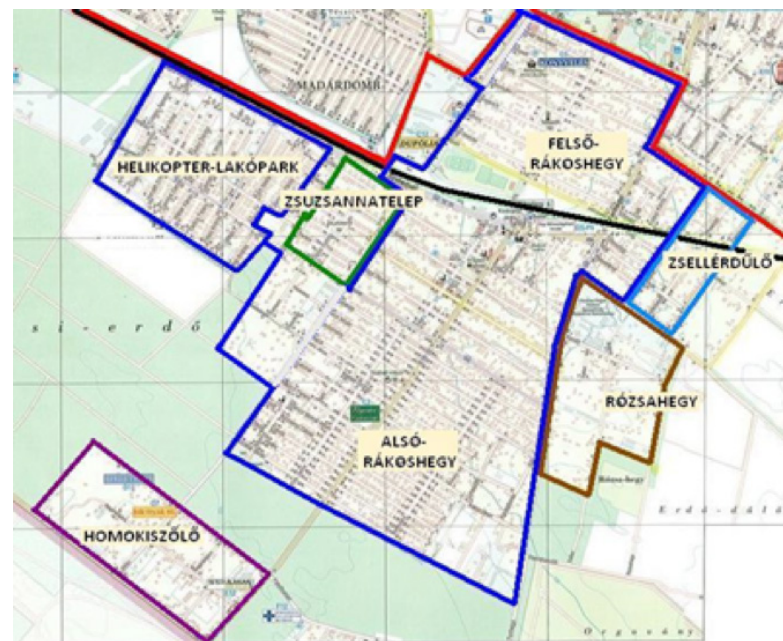
A terület Rákoskeresztúr részeként a Podmaniczky család tulajdonában állt. 1880 táján Fuchs Ignác vállalkozó megvásárolt egy nagyjából 480 holdnyi területet. Ezt felparcellázta, majd 1893-tól árulta. Az első ház 1892-ben épült fel. Fuchs Ignác két sóderbányát üzemeltetett Rákoshegyen (Táncsics utcától nyugatra és Rákoshegy vasútállomással szemben), a környék lakosai évtizedekig a bányákban keresték meg kenyerüket. 1908-ra annyira megnőtt a lélekszám, hogy iskolára volt szükség, ebben az évben nyílt meg Tóth Terézia magániskolája.

Felső-Rákoshegyen nyaralótelep, majd tisztviselőtelep épült. A vasút menti impozáns villasoron orvosok, ügyvédek, bankárok laktak.

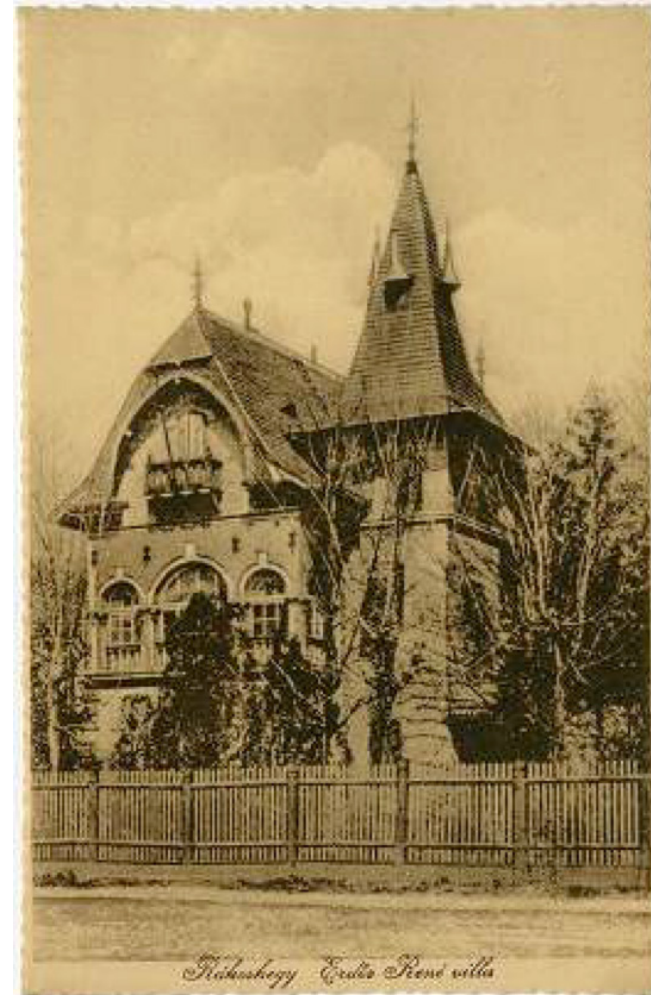
Rákoshegy északi területén 270 négyszögöl, déli részein 150 négyszögöl volt a teleknagyság alsó határa 1931-es tervek szerint. A mai telekosztások is ehhez igazodnak.

Rákoshegyen és Rákoskeresztúron a lakott területek közelében levő szőlőföldek szerves fejlődés során szintén lakott helyé alakultak. Rákoshegyen ez a folyamat a Homoki-szőlőre, a Rózsa-hegyre, a Zsellér-dűlőre, valamint az Erődalatti-dűlőre jellemző.

1939-ben elkészült a Zsellérdűlő szabályozási terve, azonban betelepülése csak a háborút követően fejeződött be. A Rózsahegyről 1942–43-ban készült rendezési terv.

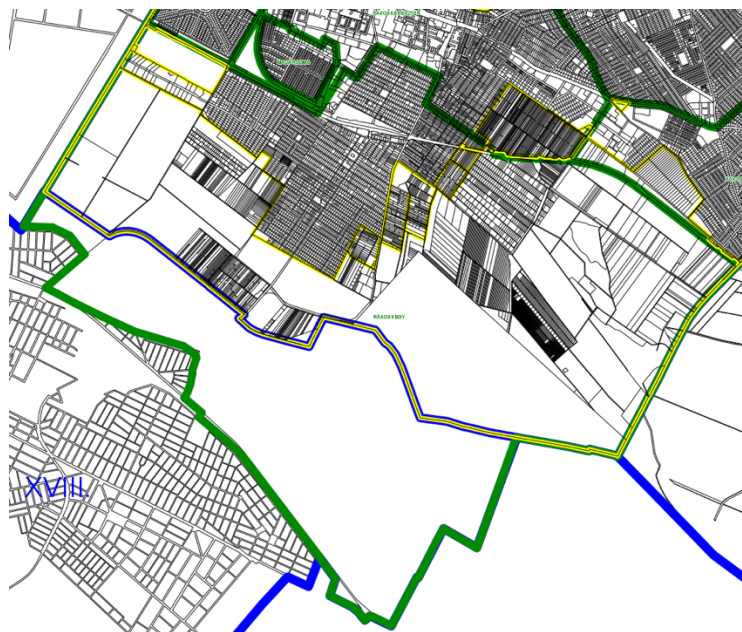
Rákoshegy telepei (forrás: Megalapozó vizsgálat, 2015)

A Zsellérdűlőtől keletre fekvő területet (templomföldet) 1943-ban parcellázták fel. A Homokiszőlő, a Rózsahegy és a Zsuzsánnatelep Rákoshegyhez történő csatolására 1948-ban került sor. Rákoshegy legújabb telepe az ún. Helikopter-lakópark, melynek beépítése a kétezres évek elején kezdődött meg.

Rákoshegy 1922. január 1-jén vált ki Rákoskeresztúr közigazgatása alól, és 1949. december 31-éig önálló község volt.

Rákoshegy jelenlegi határai: Széchenyi utca a Széncinke utcától - Ferihegyi út - a MÁV ecseri vonala - a főváros határa - a XVII. és XVIII. kerület közigazgatási határa - a X. és XVII. kerület közigazgatási határa - a MÁV ecseri vonala – Táncsics Mihály út – a Táncsics Mihály út és a Flamingó utca közötti telkek belső határvonala a Flamingó közig – Flamingó köz – Széncinke utca meghosszabbítása a Flamingó köztől – Széncinke utca a Széchenyi utcáig.

Rákoshegy területe (forrás: Minerva térinformatikai rendszo

2.5.2. Örökségvédelem

A fővárosban a kiemelten védett helyi értékeket Fővárosi védelem alá helyezték. Vannak azonban olyan helyi sajátosságok, melyek az ott élőknek jelentenek történelmi, építészeti vagy más értéket, amit szeretnének megőrizni az utókornak. A helyi védelem lehet területi és egyedi. Csak az egyedi védelem alatt álló épületek élveznek fokozott védelmet.

A rákoshegyi Kölcsey utcában a díszes homlokzatarchitektúrájú épület helyére modern, kétlakásos, kétszintes lakóépület kerül. A

kerület rész karakter-képébe a magastetős kontyolt, vagy nyeregtetős épületek illenek bele. Amennyiben az épületek, amelyek fontosak a közösség számára, nincsenek egyedi helyi védelem alatt, akkor azok lebonthatók, és helyükre új épület épülhet. Így előfordulhat, hogy léptékében, tömegében, beépítési módjában a jellemző utcaképtől eltérő ház kerül a helyére.

Rákoshegyre jellemzőek a kétoldali fasorral ellátott utcák. A közterületek rendezett kialakítása: járdák, szegélyezett burkolt utak,

Erdős Renée ház fővárosi védett épület 1895-ben építették.

Kölcsey utca - Rákoshegy

rendezett zöldterületek jelentősen befolyásolják az utcaképet. Az egyedi helyi védelem alatt álló épületekre az önkormányzatnak is különös gondot kell fordítania.

A munkáslakások típus épületeiből találunk szépen felújított házakat, de a villaszerű lakóépületekből is sok fennmaradt, például a Bánya part utcában.

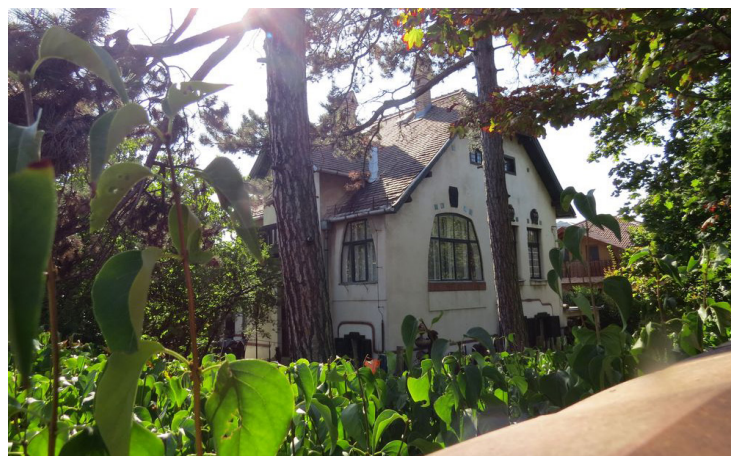
Petőfi utca

Bulyovszky utca – Rákoshegy

Ady Endre utca - Rákoshegy

Baross utca 13. - Rákoshegy

Fővárosi védelem alatt álló egyedi építészeti emlékek

- Báthory utca 31. / Petőfi u. 25. Erdős Renée háza
- Hunyadi utca 40. kúria
- Hunyadi utca 50. Bartók Béla háza
- Kölcsey u. 34. / Petőfi u. 17. nyaraló
- Tessedik téri evangélikus templom

Erdős Renée-ház - Rákoshegy

Hunyadi utca 40.

Hunyadi utca 50.

Kölcsey utca 34.

Tessedik téri evangélikus templom

Helyi védelemre javasolt épületek

- Bánya part utca 29,
- Bél Mátyás utca 26.,38., 39., 40., 50-52, 57.
- Baross utca 2. – Szabadság utca 24.
- Bulyovszky utca 18. - Villa
- Bulyovszky utca 23. – Eklektikus lakóház
- Ady Endre utca 33. (egykori posta)
- Baross utca 11. – Lengyel patika
- Baross utca 13. – Ady Endre utca 42.(Swentner-villa)
- Damjanich utca 34. (Aulitzky-ház)
- Damjanich utca 54. (Wechter-villa)
- Kép utca 7-9. – Szilárd utca 35. (víztorony)
- Ady Endre utca 13.(Puky-kúria)
- Táncsics Mihály utca 27. – tornyos lakóház
- Szabadság utca 19.

Bánya part 29.

Bél Mátyás utca 26. – Rákoshegy

Bél Mátyás utca 38 - Rákoshegy

Bél Mátyás utca 39 - Rákoshegy

Bél Mátyás 40./Bánya part 39. - Rákoshegy

Bél Mátyás 50-52./Bánya part 49-51. (fent) és Bélmátyás u. 57. (lent)

Baross utca 2./Szabadság utca 24 (fent), Bulyovszky utca 18. (lent)

Bulyovszky utca 23.

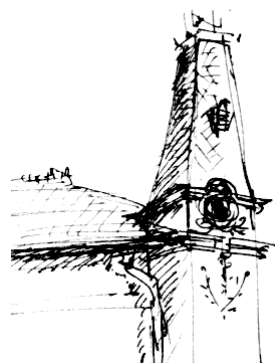
Baross utca 11.

Ady Endre utca 33.

Baross utca 13.

Damjanich utca 54.

Ady utca 13.

Kép utca 7-9.

Táncsics Mihály utca 27.

Aulitzky-ház (Damjanich utca 34.)

Szabadság utca 19.

Rákoshegy két jellegzetes magaspontja: a Víztorony

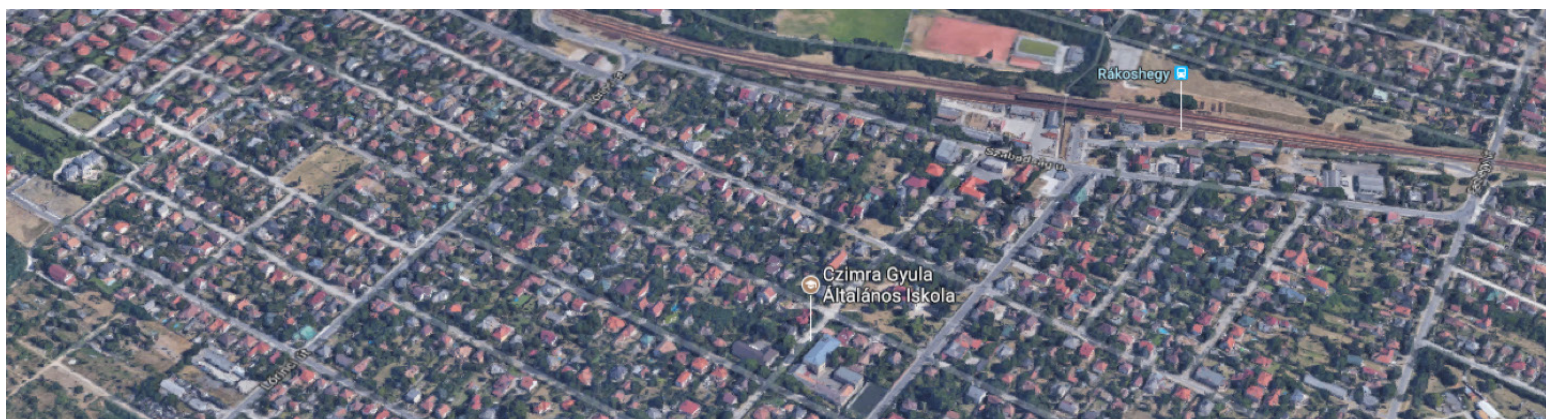
és a Római katolikus templomtorony

2.5.3. Településképi karaktervizsgálat

Rákoshegy területe alapvetően családi házas karakterű lakóterület, amelybe az új tervezésű kertvárosi lakópark, a Helikopter lakópark ékelődik be. Rákoshegy jelentős zöldfelülettel rendelkező kerületrész, ahol mezőgazdasági tevékenység is folyik, vagy véderdő területként van kijelölve. A Ferihegyi repülőtér leszállópályáinak közelsége miatt további lakóterületei beépítése korlátozott. Természeti értékeinek fokozott védelmét a különleges Merzse mocsár indokolja.

Merzse-mocsár

Rákoshegy részlet (forrás: Google)

3. Településképi szempontból meghatározó területek

3.1. Családiházias kertvárosi karakter

3.1.1. Településképi jellemzők

KERTVÁROSIS LAKÓTERÜLETI KARAKTER

Rákosmente jelentős területe kertvárosias lakóterületbe tartozik. A telkek nagysága és ebből következően a beépítés módja is igen változatos. A tervezett lakóterületeken kiszabályozott telkek lehetővé teszik az egyalakos lakóépületek, de a nagyobb házak (kétlakásos ikerház) elhelyezését is. A szabadon álló beépítéstől az oldalhatáron álló beépítési módig találunk lakóházakat a kerületben, jellemzően az utcavonaltól beljebb húzva 3-5 méteres előkerttel állnak a lakóházak.

A látszólag különböző beépítési módok alapvetően a családi házas jelleget hordozzák. Önálló telken állnak, viszonylag nagy zöldfelülettel rendelkeznek és összességében homogén lakóterületet alkotnak. A Madárdombon, Virágtelepen, és a rákoskeresztúri lakóparkban a sorházas beépítés is megjelenik az egy-, illetve

kétlakásos ikerházak mellett, ami inkább a zárt sorú beépítés jellemzőit mutatja. A lakóterület hangulatát a közterületek gondozottsága, az utak szélessége, növényzettel való ellátottsága, a járdák állapota, a kerítések kialakítása, az előkertekbe ültetett növényzet látványa jobban befolyásolja, mint az épületek, melyek az építés idejétől függően mutatják a kor divatos építészeti megformálásának jegyeit. A tömegkialakítás igen változatos a mediterrán típustól a modern stílusúig látható a lakóterületen épület.

Közös jellemzőjük az építési korszakra jellemző jó minőségű építőanyagok használata és a telekszélességből eredően az épülettömegek léptékének hasonlósága. Zömében családi házas beépítés, jellemzően 1-2 szintesek.

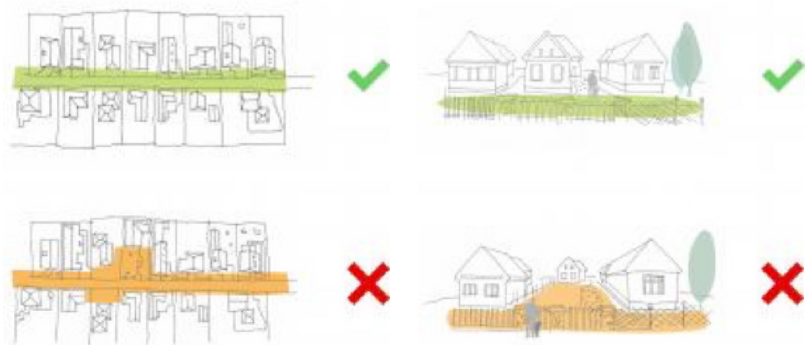

A tetőfedése változatos, a hajlásszögtől függően bitumenes zsindely, agyagcserép, betoncserép, pala.

Lapostetős épület nem jellemző, de az új beépítések között kedvelt, a mediterrán 25-35 fokos tetők, de a hagyományos 38-42 fokos tetőhajlásszögek jelennek meg inkább.

A homlokzatok egyszerű vakolt vagy kőporos vakolatúak, díszítés nem jellemző, az ablakkeretek kiemelése, oszlopok, bejáratok hangsúlyozása jelenik meg. A színek visszafogottak, világosak, a lábazat burkolt, vagy lábazatvakolattal ellátott, az ereszcsonna - a modern tervezésű házak kivételével -, függőereszes kivitelezésű, mely sok esetben a tetőrendszer része.

A helyi védelemre javasolt épületek díszes épülettartozékai megőrzésre érdemesek. Itt a vakolatarchitektúra dísze, az ablakok,

ajtók mívés asztalosmunkát tükröznek, a bádogszerkezetek gondosan megformáltak.

A régebbi lakóépületeken fa ablakok a jellemzőek, melyek a korszerűsítés során sok esetben cserélve lettek. Az ablakok korszerű hőszigetelt üvegezésű fa, vagy műanyag nyílászárókra, a ház stílusához igazodó arányrendszerben. Az udvar felé nagyobb üvegezett felületek, teraszajtók nyílnak. Az utcai homlokzaton megjelennek a tömör garázkapuk, és a szép bejárati ajtók.

Az előkertekben az alapincézett házaknál gépkocsilehajtók vannak, máshol az előkertek parkosítottak, növényzettel ellátottak. A házak karakteréhez igazított nem tömör kerítések, jellemzően épített lábazat és kerítésoszlopok között fa nem tömör mezőkkel, kovácsoltvas, fém pálcás, fémhálós kerítések épültek. A domináns lakófunkció miatt jellemzően nincs a házakon reklámfelület.

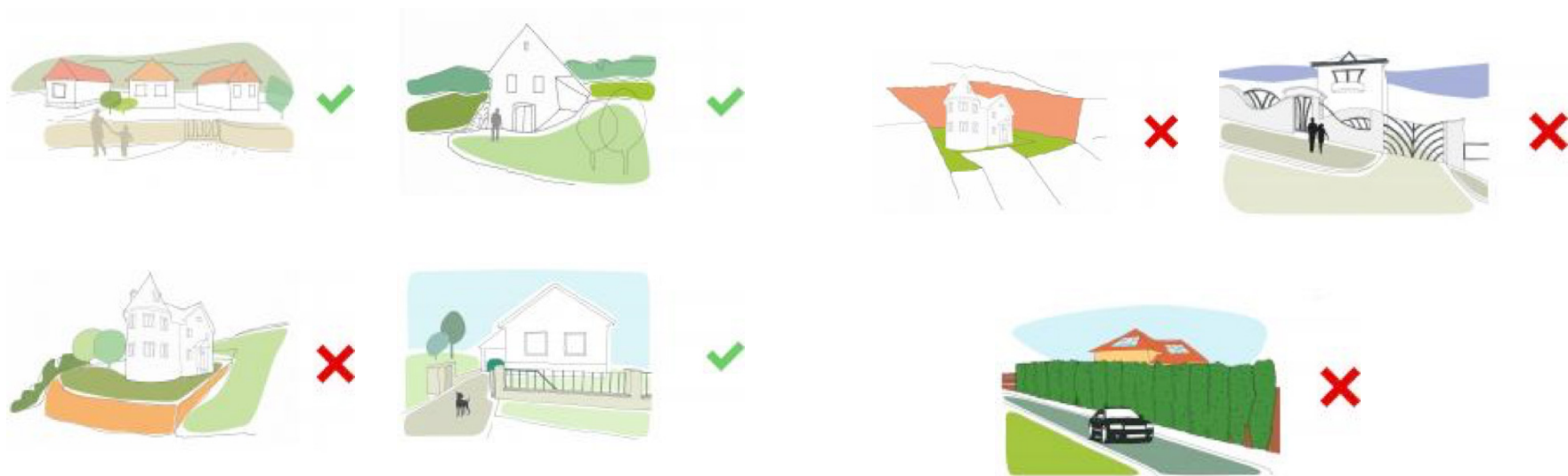
Az előkertekre jellemző a 3 szintű zöldfelület, a kertekben a pázsit, díszkert jellemző, néhol kicsi konyhakerti műveléssel. Az utcákra a kétoldali fasor jellemző.

A kiszabályozott utcákat az épületek visszahúzásával optikailag szélesebbé tették. A telken belül kötelező a gépkocsi elhelyezése, a parkolás a vendégek számára történik az utcán. Az intenzív növénybeültetés miatt a kertvárosias hangulat kellemes lakókörnyezetté teszi a területet, amit a beékelődő közösségi zöldterületek fokoznak.

A gépkocsik elhelyezése a telken belül történik, de a ház előtti parkolásra burkolt területet alakítanak ki. Az utcakép szempontjából fontos a bejárók szintjének és kialakításának összehangolása.

Az egységes utcaképi megjelenéshez hozzátartozik, hogy az új

épületek léptékükben és színvilágukban igazodjanak a nyugodt kertvárosi beépítéshez. Az igazodás különösen a régebbi lakóterületeken folyó felújítások, új épületek építése esetében érdekes.

Az új épületek elhelyezésénél a terepviszonyokat is figyelembe kell venni. A helyes telepítés, ha az épület a tereprézsűre rátervezett, annak közepére kerül, így nem gödörben, vagy dombon helyezkedik el a ház.

Az utcai kerítés a lakóépülethez tartozik, és meghatározza az utcaképet. Akkor szép, ha stílusában és anyagában is illeszkedik a főépülethez, nem hivalkodó és nem is takarja el a homlokzatot.

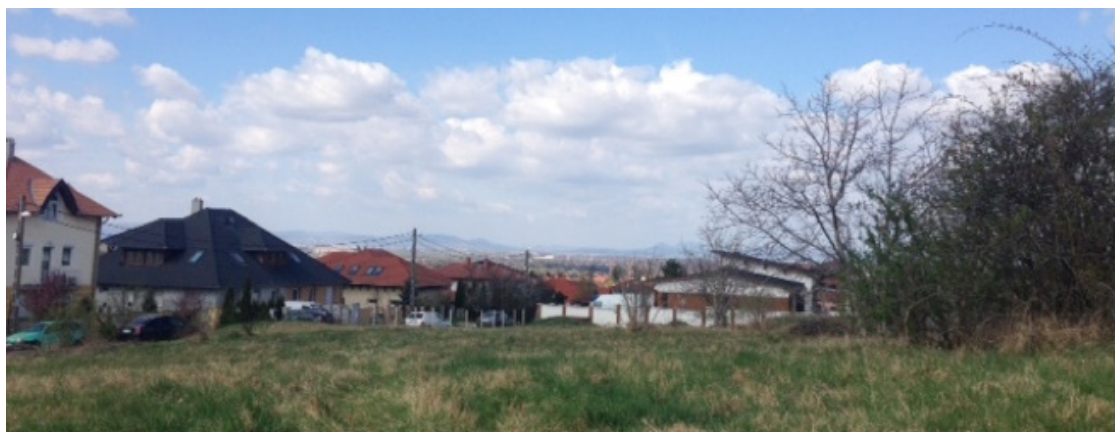
3.1.2. Ajánlások, jó példák

Rákosmente domborzati viszonyaihoz alkalmazkodó beépítések figyelhetők meg a különböző városrészekben. Ott, ahol a terep nem sík, különös gondot kell fordítani a csapadékvíz elvezetésre (akár áramlástörők, fenékküszöbök elhelyezésével), az alapozásra, a látványvédelemre és a gépkocsi lehajtás biztosítására. Ezért a tervezésnél érdemes minden nézetet, metszetet, problémát körüljárni.

A jó példák között különböző építészeti megfogalmazású épületeket találunk, de mindben közös a minőségi tervezés, a jó színvonalú kivitelezés, az építőanyagok helyes megválasztása és az ízléses kialakítás. Egyik sem hivalkodó, de sugárzik róla a gondosság, és léptékükben igazodnak a szabadonálló családi házas lakóterülethez.

A homlokzati színek nem hivalkodók, általában tört fehér, pasztell árnyalatok, a nyílászárók mérete, kialakítása stílusában illik az egész épülethez. Szinte minden részlet kidolgozásra került, amit a kivitelezésben meg is valósítottak.

Az új épületek részleteikben arányosak, tömegükben a családirházas karaktert őrzik, természetes építőanyagot használnak, a kapubejárók rendezettek.

Szárazhegy - Rákoscsaba

Kertvárosias karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai

Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület	
Beépítés módja	Oldalhatáron vagy szabadon álló, (sorházas)	
Szintszám/legmagasabb pont		1 szintes tetőtérbeépítéses, max 2 szintes/kétlakásos.
Kerti építmények		Kerti terasz, nyitott-fedett tároló, kerti pavilon, úszómedence, ... stb, A garázs a
Kerítés	Főépülettömegben kerüljön elhelyezésre, lehetőleg nem az utcai főhomlokzaton. Lábazatos, oszlopos fém, vagy fa áttört kerítésmezővel, max. 2 méter magasságú legyen. A szomszédos kerítésmagassággal azonos legyen. Az előkertek és a kerítés előtti területek három szintű zöldfelülettel rendelkezzenek.	

Mediterrán stílusú lakóépület a Pipishegyen.

Szépén felújított villa Rákoshegyén.

Modern beépítés Rákoshegyén.

Vasad utca - Rákoskert

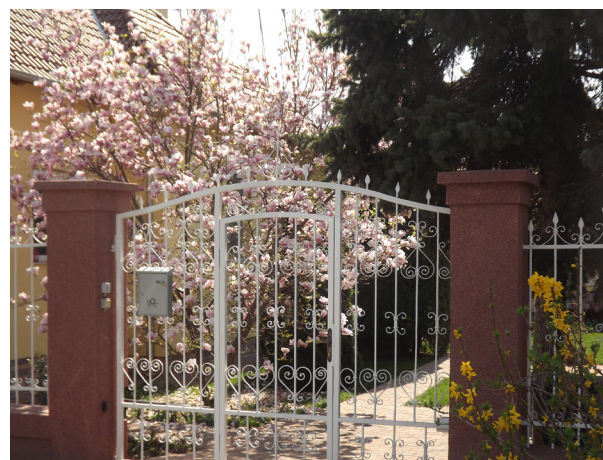
Rákostkert sugárút - Rákostkert

Vasad utca - Rákostkert

Ady Endre utca - Rákoshegy

I. utca - Rákosliget

Rákosliget jellemző típusházai felújításának jó példái

Az épületek tömegükben megtartották a munkáslakások alapvető karakterét: a középső bejáratot, ami egyben a konyha is volt hátul egy kamrával, - amiből később fürdőszoba lett-, ebből a lakóelőtérből nyílt a régi alaprajzok szerint egy kisebb és egy nagyobb szoba. A korszerűsítések után a bejárat átkerült az udvar felőli oldalra, miután a bővítéseket ott lehetett alapterületileg növelni, így középső traktusban az utca felé is lakószoba kapott helyet, amiről az új ablakok is árulkodnak. A homlokzati díszítések visszafogottak, de jellegükben megőrizték az egykori ablakkeretek, oromzati díszítések, lábazat kialakítások arányrendszerét.

A településszerkezet alakulása a telkek méretével összhangban, a földrajzi adottságokat követve történik, a beépítési mód a tulajdonosok anyagi helyzetéről és életmódjáról is árulkodik.

VII. utca - Rákosliget

VII. utca - Rákosliget

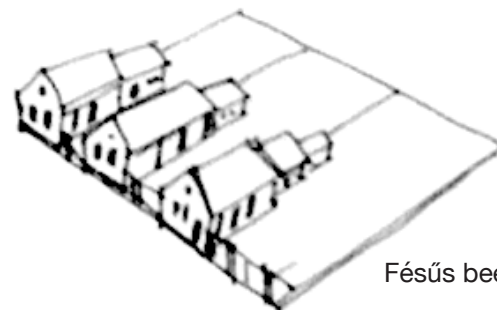

XIII. utca - Rákosliget

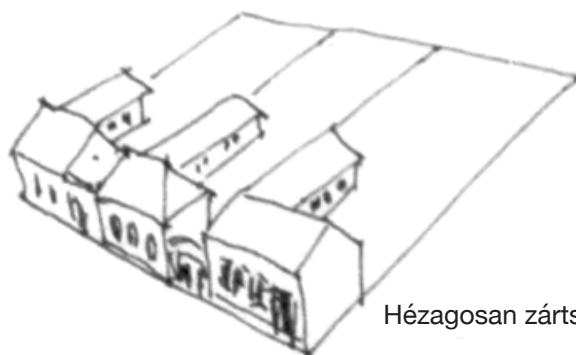
A fésűs beépítésű telkeken a keskeny és hosszú telkek oldalhatárán épülő, jó arányú tömegekre bomló, tűzfalszerűen és lépcsősen csatlakozó épületek sorolt udvari beépítést eredményeznek.

A központi fekvésű telkeken elindul egy a városiasodás felé mutató beépülés. Ez a zárt sorúvá váló, a fésűs beépítés utcavonalra forduló, néhol már emeletes tömeggel bővülés. A fésűs (falusias) beépítésben a meghatározó utcafépítési ritmus betartása és a jellegzetes épület-tömegek sorolása eredményez harmonikus településképet. Az utcába újonnan beépítésre kerülő lakóépületeknél ajánlott az utcavonalra merőleges nyeregtető 38-45 fokos kialakítása.

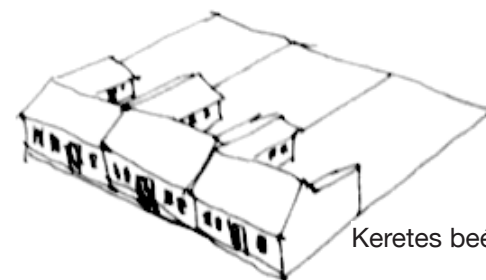
Az egysoros elrendezésben az épülettömegek egymás után sorakoznak a telkek egyik oldalhatárán (ilyen például a Bártfai u.), az úgynevezett kétsoros beépítésben a telkek másik oldalhatárára egy kisebb épülettömeg kerül, majd a beforduló beépítésben a kisebb

Fésűs beépítés

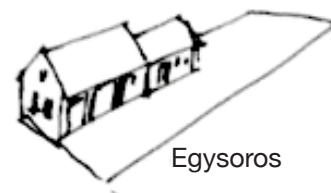
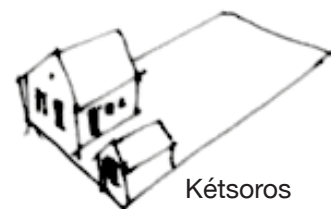
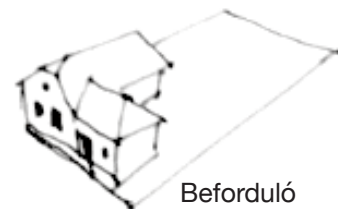
Hézagosan zárt sorú

Keretes beépítésű zárt sorú

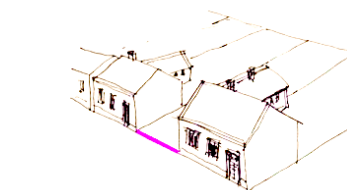
épületrész oldalszárnyként épül a főtömeghez. Az utcai beépítés először hézagosan zárt sorúvá válik, majd teljesen zárt sorú lesz. A már kisvárosias utcaképben az utcavonalon álló főtömegek sorakoznak az utcavonallal párhuzamos tetőgerinccel és a telekhatáron álló épületrészekkel.

A zárt sorú beépítésben a házak az utcafrontra épültek, nincs kerítés, illetve ahol van, ott a kerítések jellemzően hagyományos lábazattal, épített kerítésoszloppal, áttört mezővel épültek, a közintézmények nincsenek elkerítve, vagy utcaképbe illeszkedő kialakítású kerítésszakaszok, illetve kertészeti elemek határolják a telküket. A zárt sorú beépítésben fontos, hogy az illeszkedés szabályai betartásra kerüljenek.

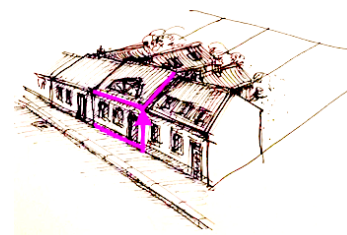

Miután a zárt sorú kialakításban az épületek az utcavonalon szorosan egymás mellett állnak, ajánlott, hogy a szomszédos tűzfalak takarása teljes mértékben fedésbe kerüljön, ezért a tetőhajlásszöge azonos vagy közel azonos kell legyen a szomszédos épületekével.

A kialakult beépítésnek megfelelően az udvari szárnyak elhelyezése is ott lehet, ahol a többi épület áll. A homlokzatkialakítás a meglévő beépítés homlokzat kialakítását kövesse, a tetőhéjalás anyagában, színében hasonló megjelenésű legyen, mint a körülötte lévőkön.

foghíj beépítés zárt sorú utcában

3.2. Kisvárosi karakter (település központok és többszintes lakóparkok)

3.2.1. Településképi jellemzők

KISVÁROSI KARAKTER

Az egykori községek központi területe a régi településszerkezetet és utcahálózatot, Rákoskeresztúr kivételével, Rákoscsaba, Rákosliget, Rákoshegy megőrizte. A kerületrészek településközpontjaiban a kisvárosias beépítésre jellemzően zárt sorú beépítés alakult ki. A zárt sorú utcakép a városiasodási folyamat első településképi megjelenése. A zömében még egyszintes lakóépületek között az intézmények szabadonállóak, és 2-3 szintesek. A településközpontokban kaptak helyet az intézmények is: iskola, óvoda, művelődési ház, (mozi, színház), üzletek, plébánia és a templomok.

A kisvárosi karaktert tükrözik az 1-2 emeletes lakóparkok, melyek közterületi kialakítása, az épületek beépítése a kisvárosokra jellemző jegyeket hordozzák. (Helikopter lakópark)

A közintézmények tömegükben, léptékükben kitűnnek a családi házak közül. Az emeletes többlakásos házak a telek méretéből következően is nagyobb épülettömegek, mint a családi házas területen álló épületek.

Általában a templomtornyok a lakóterületek legmagasabb pontjai. A jellemzően 1-2 szintes családirházas kertvárosi lakóövezettől eltérően a kisvárosias területen a közintézmények 2-3 szintesek, akár csak a többlakásos lakóparkok épületei. A legmagasabb pontok meghatározásakor a domborzati viszonyokat is figyelembe kell venni.

Az intézmények és az új építésű, településközpontba tervezett épületek lapostetősek és nagyobb fesztávú magastetős épületek. Tetőfedésük változatos. Az energiakorszerűsítés során a tetőzetre napelemek felszerelése történik, melyek esztétikai megjelenés miatt, lehetőleg az udvar felől legyenek telepítve.

A többlakásos lakóépületek építészeti kialakítása egyszerű, a közintézmények visszafogottan díszítettek, a homlokzati vakolatarchitektúra világosabb (törtfehér) színű, a falfelület közép tónusú pasztellszínű vagy sárga. A magastetős épületeken

függőereszcsatorna a jellemző, a lapostetős épületek attikafalaskák.

A nyílászárók méretei az épülettömegekhez arányosan illeszkednek. Anyaguk általában faszerkezetű, vagy műanyag szerkezetek, az intézményfelújítás során hőszigetelő szerkezetek kerülnek beépítésre.

A zárt sorú beépítésben a házak az utcáfrontra épültek, vagy kicsi előkerttel rendelkeznek, a kerítések jellemzően hagyományos lábazattal, épített kerítésoszloppal, áttört mezővel, a közintézmények nincsenek elkerítve, vagy utcaképbe illeszkedő kialakításúak.

Az üzletek, szolgáltatások feliratai a homlokzatokon, rendezett formában kerüljenek elhelyezésre, figyelembe véve a szomszédos épületek stílusát és színeit. Az új reklámokról szóló kormányrendelet szerint reklámbereendezés kizárólag utcabútoron helyezhető el a településközpontokban.

A kerületi alközpontok területén vagy határán található füves sportpálya, ami helyet ad a közösségi rendezvényeknek, de itt van a játszótér, helyi piac, emlékhelyek, közterek, füves, cserjés ligetes közösségi zöldterületek

Ezek a területeken általában szélesebb utcákat találunk fásítással, térburkolattal. A központokat átszelő főút megnövekedett forgalma miatt itt kaptak helyet a szolgáltató, kereskedelmi és vendéglátóhelyek. A templom körüli területek szépen kialakított sport- és közparkok

is egyben. A parkolásra közterületi parkolók kialakítása szükséges. Nagyobb parkolókat a vasútállomások mellett létesültek.

A központi területek átépülése folyamatos.

Baross utca jellemző kisvárosias zárt sorú beépítése

3.2.2. Ajánlások, jó példák

A kerületrészek központjaiban a közterek átépítésével a környező telkek is új, magasabb beépítést kapnak. Ilyen példa Rákosliget új település központjának beépítése. Az egyszintes házak helyére 2-3 szintes lakóépület került, földszinten üzletekkel, vendéglátóhellyel. Építészeti kialakítása követi ugyan a kor divatos irányzatait, azonban nemes anyaghasználatával és színvilágával illeszkedik a kisvárosias karakterhez, valamint a környező nyugodt, kertvárosi lakóterülethez.

Az új beépítéseknél törekedni kell az igényes tervezésre és kivitelezésre, valamint a meglévő értékek karbantartására, a közösségi zöldterületek és közterek folyamatos szakszerű gondozására. A zárt sorú utcákban az illeszkedés szabályait kell betartani.

Kisvárosi (településközponti) karakterű településképi meghatározó területének építészeti előírásai

Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Vegyes- lakóterületen zárt sorú, vagy szabadonálló többszintes lakóházak és intézmények a településközpontokban.
Szintszám/legmagasabb pont	Zömmel 2-3 szintes épületek, a lakóházak tetőtérbeépítéssel.
Kerti építmények	Nem jellemzőek
Kerítés	Nem jellemző

A szomszédos épületek tömegarányait, tetősíkját, párkány- és gerincmagasságát kell mérvadónak tekinteni. Érdekes a tervezéskor a településképi szakmai konzultációval tisztázni, mik azok a paraméterek, lehetőségek, amiket be kell tartani a településképi védelme érdekében.

A településközpontok meghatározó épületei a templomok, szakrális épületek. Kívánatos, hogy a legmagasabb beépítés se haladja meg a torony magasságát és az épületek előtt maradjon szabad tér.

Gyergószentmiklós utca - Rákoskeresztúr

Hősök tere - Rákosliget

Rákoskeresztúri Evangélikus Egyházközség temploma - Rákoskeresztúr

Rákoskeresztúri Evangélikus Egyházközség Rákosligeti temploma

A rákoskerti katolikus közösségi ház

3.3. Nagyvárosi karakter (városközpont és a lakótelepek)

3.3.1. Településképi jellemzők

NAGYVÁROSI KARAKTER

Rákosmentén a nagyvárosias karakter csak Rákoskeresztúr központjában található meg. A jellemzően magasházak, tömbtelkes lakóterületen telep-szerűen megjelenő épületek között nagy közösségi zöldterületek helyezkednek el. A lakótelepi elrendezés sajátossága, hogy a közintézmények, alapellátást kiszolgáló épületek a zöldbe ágyazottan, egyszintes ún. leányépületekként kerültek kialakításra. A lakótelepi tömbházak 4 szintestől a 10 emeletesig megtalálhatók a városközponti területen.

Rákoskeresztúr városközpontját az egykori falusi házak helyére építették fel. Tervezett közterületei a kerület központját is alkotják egyben, fő útvonala a Pesti út. A központban sorakoznak a közintézmények, városháza és itt található a vásárcsarnok is. A közintézmények beépítésükben, léptékükben kitűnnek a lakótelepi házak közül. A rendezett közterület jelentősen befolyásolja az utcaképet. A főút mentén többféle pavilon, építmény található,

amelyek a rendezett utcakép kialakítása érdekében homlokzati felújításra szorulnak, vagy bontandók.

A városközpont legmagasabb épületei a 10 emeletes panelházak. A házak között egyszintes, lapostetős épületekben az alapellátást biztosító intézmények, szolgáltatások kapnak helyet, a közintézmények 2-3 szintesek, jellemzően lapostetős épületek. A Pesti út mentén magastetős házak és pavilonok láthatók. Az energiakorszerűsítés során a tetőzetre napelemek kerülnek.

Kerületközpont - Rákoskeresztúr

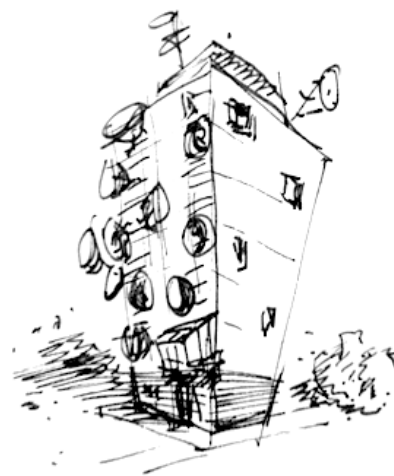
A közintézmények visszafogottan díszítettek, a homlokzati vakolatok a világosabb (törtfehér) színűtől a közép tónusú pasztellszínűekig terjednek. A magastetős épületeken függőereszcsatorna a jellemző, a lapostetős épületek attikafalaskák.

A nyílászárók méretei az épülettömegekhez arányosan illeszkednek. Anyaguk általában műanyag szerkezetű, a régebbi épületekben faszerkezetek, az intézményfelújítás során hőszigetelő szerkezetek kerülnek beépítésre.

Kerítés nem jellemző, a feliratok, reklámok elhelyezését szabályozni szükséges. Széles utcák fásítottak, a közterületek virággal beültetettek, a lakótelepi zöldterületek három szintű növényzettel fedettek. A városközpont területén terekkel, zöldfelülettel összekötve igazgatási, egészségügyi, oktatási, nevelési, szociális, kereskedelmi, szolgáltató központ található. A területet bezárja a Népkert, ami helyet ad a közösségi rendezvényeknek, de itt van a játszótér és a kisebb sportpályák helye is. A Népkert és a lakótelep közé épül fel a multifunkcionális sport- és rendezvénycsarnok.

Játszótér a Népkertben – Rákoskeresztúr

3.3.2. Ajánlások, jó példák

Kerülni kell, hogy az emeletes házakon az antennák, loggiák beépítése, a külső klímák rendezetlenül kerüljenek fel a homlokzatra.

Rákoskeresztúr városközpont új kialakítása jelentősen javította a városképet. Burkolt közterületek, elegáns utcabútorok, vízjáték, rendezett zöldfelületek, modern közvilágítás, korszerűsített városháza fogadja az ide érkezőket.

Pesti út – Rákoskeresztúr

Fő tér - Rákoskeresztúr

Városközponti karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai

Fő tér - Rákoskeresztúr

Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Vegyes- lakóterületen, jellemzően lakótelepi beépítés, az intézmények szabadonállóak. Zömmel 5-10 szintes épületek, a szolgáltató egységek egyszintesek.
Szintszám/legmagasabb pont	
Kerti építmények	
Kerítés	Nem jellemzőek
Tető	Törekedni kell zöldtető kialakítására.

Fő tér - Rákoskeresztúr

3.4. Gazdasági-szolgáltató-kereskedelmi (ipari) terület és főút menti zóna

3.4.1. Településképi jellemzők

GAZDASÁGI SZOLGÁLTATÓ TERÜLETI KARAKTER

Ebbe a karakterbe sorolódnak a főút menti gazdasági tevékenységet folytató telephelyek, autókereskedések, lerakatok, de a szabadon álló, nagytelkes kereskedelmi területek és a feldolgozóipari telephelyek is.

Az ipari-gazdasági épületekre jellemző csarnokszerkezetek, illetve a nagy burkolt területek, szabadban tárolt termékek, áruk. Az épületek általában egyszintesek, de a funkciónak megfelelő belmagassággal. Építészeti kialakításuk alacsony hajlású tető, fémvázás szerkezet, építőelemes falazat.

Nincs homlokzatszíntés, általában egyszínű építőlemez burkolatú csarnokok. Kicsi ablakok, nagy, tömör kapuk. A funkciónak megfelelő a homlokzati kialakítás, jellemzően nagy alapterű elrendezéssel.

Szabadon álló elhelyezés a jellemző, de a telken zöldfelület létesítése kötelező. Kerítés vagyonvédelmi feladatokat lát el, általában fémoszlopos, fémhálós kivitelben készül, vagy tömör. A telephelyek, nagy forgalmú szolgáltató tevékenységeknek helyet adó ingatlanok kiépített közúton megközelíthetőek, a belső úthálózat is megfelelő minőségű, a parkolók általában az út mellett biztosítottak.

A gazdasági-szolgáltató területek a főutak mentés a lakóépületek útmenti sávjában is átalakuló zónát hoztak létre, ami most nem minden esetben szép látványelem. Különösen a reklámfeliratokat kellene rendezni, a kültéri tárolás rendjét szükséges szabályozni.

Pesti út - Rákoskeresztúr

3.4.2. Ajánlások, jó példák

A jó példák esetében is tetten érhető, hogy a környezet rendben tartása jelentősen javítja a településképi arculatot. Fontos a kerítés és porta épület egyszerű, de rendezett kinézete, és a telephely zöldterületének gondozása.

Kis-káros híd utca – Rákoscaba-Újtelep

Városközponti karakterű településképi meghatározó területének építészeti előírásai

Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Szabadonálló, nagy alapterületű Egyszintes, nagy belmagassággal
Szintszám/legmagasabb pont	Nem megengedett
Kerti építmények	Nem jellemző, vagy vagyonvédelmi szerepű
Kerítés	

3.5. Városi zöldterület, közparkok, sport-, rekreációs terület

3.5.1. Településképi jellemzők

VÁROSI ZÖLDTERÜLETI KARAKTER

A városi zöldterületek korlátozottan beépíthetőek, közparkok, sport- szabadidős területek, játszóterek, vagy speciális területek. A funkciótól függő pavilonos, vagy a nagyobb sportlétesítmények egyedi tömegformálásúak, egyszintesek, de a funkciótól függő belmagassággal.

Építészeti kialakításuk egyedi, változatos építőanyag használattal, a tájba illő színekkel, az építmények méretéhez és kialakításához illeszkedő ablakok, ajtók, speciális nyílászárókkal. Előkert, kerítés nincs, vagy nem jellegzetes karakterű, hiszen a természetes növényzet és táj dominál, bár az építmények környékén telepített növényzet is fellelhető.

A szokásjog alapján kialakult gyalogos közlekedés, kiépített sétányok, a közterület céljára átadott magánutak, kiépített kerékpárút, bitumenes belső úthálózat, térburkolattal ellátott közösségi terek váltakoznak a városi épített zöldfelületeken.

A régi sport-, strand területek felújíthatóságát érdemes lenne megvizsgálni, mivel a helyük már biztosított. A lakóterületekbe

Rákosliget egykori sport és strand területe

ékelődő nagy zöld, füves, ligetes területeket javasolt meghagyni, mivel ezek sajátos jelleget kölcsönöznek a zöld kertvárosi Rákosmentének.

A település zöldfelületi rendszerét elsősorban a táji és a településszerkezeti adottságok befolyásolják. A környezeti, természeti zöldfelületeken kívül a városon belüli minőségi zöldfelületek kondicionáló, rekreáló és esztétikai szerepet töltenek be egyszerre Rákosmentén. A XVII. kerületben található: közpark, lakópark, játszótér, sportpálya besorolású területek, utcai fasorok, védőfásítások, erdők, valamint temető, sportpálya területek, de a kiterjedt zöldfelülettel rendelkező magánkertek, közintézmények kertjei, családi házak kertjei, mezőgazdasági művelésű területek is a települési zöldfelületi rendszer részei.

A közlekedési terület legmeghatározóbb alkotóelemei az utcai fasorok, ezért elsősorban az utcai fasorok hiányosságát szükséges pótolni. A növények csökkentik a zajt és a páratartalmat, így javítják a település klímáját és szebbé teszik az utcaképet. A cserje és a gyepsávok elválasztják az úttestet a járdától, terelik a forgalmat és a felsorolt klímajavító tényezők mellett védik a gyalogosok testi épségét.

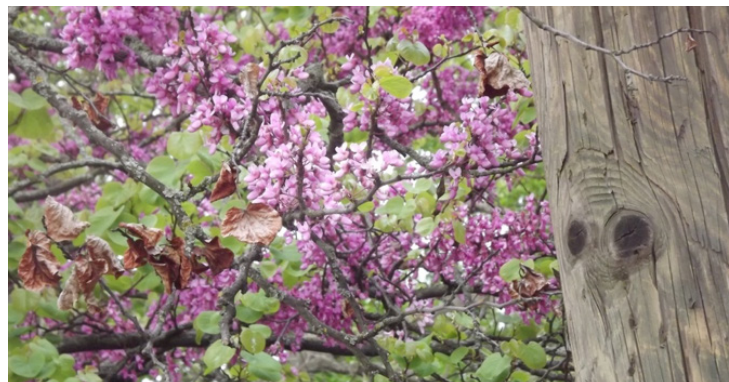
A régi temetők zöldterületén nagy lombú árnyékot adó növényzet van. A temető határa és a meglévő lakóterület közé többszintes biológiailag aktív, fás, cserjés védősáv telepítése ajánlott. Javasolt hárs telepítése nemesebb fafajok vegyítésében.

A zöldfelületi rendszer egyik legfontosabb eleme a magántulajdonú kertek, mert területük a korlátlan használatú zöldfelületek nagyságának többszöröse. Kiváltképp jellemző ez ott, ahol a településen élők még zömében családirházas jellegű beépítési módú területen élnek.

A településen az egy, és két zónás kertek fordulnak elő:

- az egyzónás kerthasználat (csak díszkert) egyre gyakoribbá válik,
- a kétzónás (díszkert – haszonkert) mellett

A nagy telkeknél jellemző, hogy a lakosság csupán az elő- és oldalkertet használja díszkertként, a hátsó kertben pedig saját felhasználásra zöldségeket és gyümölcsöket termeszt. A családi házak kertjei nagyrészt rendezettek, a parlagon hagyott területeken viszont a kaszálás és a parlagfű irtása szükséges.

3.5.2. Ajánlások, jó példák

Védelemre javasolhatóak a fasorok, a foltokban megtalálható facsoportok, nemes faegyedek, korlátozottan beépíthetőek a közösségi zöldterületek, megtartandóak a lakóterületei zöldsávok, valamint a Rákos-patak mente. Új tendencia, hogy a hagyományosan ültetett fafajták visszaszorulnak, a magyar tájtól idegen divatnövények váltják őket ki, főként a hegyvidéki hatású tű- és örökzöldek fajai és fajtái. (boróka, tuja, hamisciprus) Kultúrtörténeti és zöldfelületi szempontból is fontos lenne a hagyományosan ültetett fajok és fajták preferálása. Kerülendő az inváziós fafajok ültetése és meghagyása.

Inváziós fajú növények	
magyar név	tudományos név
Kései meggy	<i>Padus serotina</i>
Mirigyes bálványfa (ecetfa)	<i>Ailanthus altissima</i>
Cserjés gyalogakác	<i>Amorpha fruticosa</i>
Japán keserűfű	<i>Fallopian sp.</i>
Kanadai aranyvessző	<i>Solidago canadensis</i>
Selyemkóró	<i>Asclepias syriaca</i>
Kínai tatáriszalag	<i>Fallopian aubertii</i>
Alkőrmös virág	<i>Phytolacca americana</i>

Városközponti karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai	
	
Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Szabadonálló, nagy alapterületű Egyszintes, nagy belmagassággal
Szintszám/legmagasabb pont	Nem megengedett
Kerti építmények	Nem jellemző, vagy vagyonvédelmi szerepű
Kerítés	

Rákosmente a legzöldebb budapesti kerület, amit érdemes lenne hosszú távon is fenntartani. A városi zöldfelületek hozzájárulnak a jó városi életminőség biztosításához.

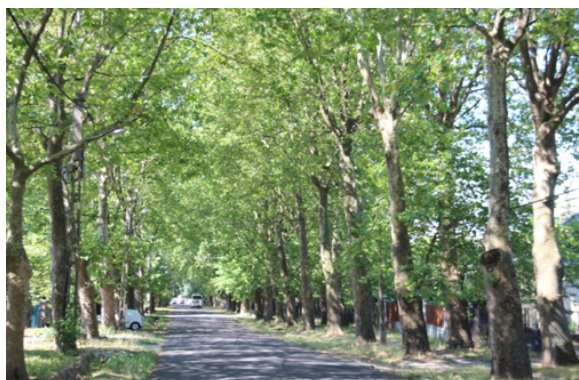

Népkerth - Rákoskeresztúr

Szépén gondozott a Népkerth, a platánfa sor, hársfa sor, vagy a rákoskerti utcai gyümölcsfa sor. Érdemes a fasorok állapotának megfelelően a pótlásról gondoskodni.

Árpádházi Szent Erzsébet tér - Rákoscsaba

Rákoskert sugárút - Rákoskert

Hódsugár utca - Rákoskert

Védendő fasorok, cserjesorok, parkok

- Rákoskert sgt. platánsor
- Rákoskerti mályvasor a Pesti út páratlan oldalán
- Rákoskerti gyümölcsfasorok
- pl.: Bögöte, Dalnok, Borzavár, Pányva u.-k cseresznyesorai
- Rákoskerti emlékszilfa Rákoskert sgt. Tiszanána sarok
- Rákos-patak menti fasor
- Heltai tér körüli platánok
- I. u., Mátka, Pásztó u-i vadgesztenyesorok
- Népkert
- Hősök tere vafák
- Szt. István tér
- Kép u. 4. Iskola udvarán lévő platán
- Péceli út vadgesztenyész, eperfás
- Zrínyi út hegyjuharos
- Szabadság sgt, Árpádházi Szt. Erzsébet tér hársfái
- Pesti út japánakác
- Petőfi utca gesztenyefasor

Rákosligeti gesztenyefasor az I. utcában.

3.6. Természetes zöldterület és mezőgazdasági nem beépíthető területek

3.6.1. Településképi jellemzők

TÁJI-TERMÉSZETI - VÍZPARTI KARAKTER

Rákosmente jelentős területét az erdők adják, úgy is lehetne mondani, hogy Pest városerdője található itt, de a vizes élőhelyek tekintetében is gazdag a kerület. Számos faj és fajta lakóhelye ez a terület, akárcsak a Merzse mocsár védett állat- és növényvilága.

A mezőgazdasági terület művelés alatt áll, az erdőkben erdőgazdálkodás folyik. Erdészeti utak és külterületi földutak hálózák be a területet a fakitermelés és a földművelés biztosítása miatt. A Rákos-patak mentén sétány és kerékpárút épült, egyoldali telepített fasorral.

Rákos-patak menti kerékpárút fasora - Rákoskeresztúr

3.6.2. Ajánlások, jó példák

Táji-vízparti karakterű településképi meghatározó területének építészeti előírásai

Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	NEM BEÉPÍTHETŐ
Szintszám/legmagasabb pont	
Kerti építmények	
Kerítés	

A zöldsávok, véderdők ökológiai, elválasztó, valamint kondicionáló szerepük miatt fontos alkotó részei a zöldfelületi rendszernek. Ezek a területek különböző hasznosításuk ellenére védelmi szerepet látnak el, de ugyan ilyen fontos az összekötő szerepük is. A külterület nagy összefüggő zöldfelületeit, néhol a gazdasági erdők zöldfolyosóként kötik össze a belterület zöldfelületeivel. Korlátozott mértékű használatuk a természeti környezet védelme mellett lehetséges. Ennek érdekében nagyobb figyelmet kellene fordítani a még foszlányokban fellelhető mezővédő erdősávok pótlására, a természetes vízfolyásokat övező növénytakarások védelmére és pótlására, valamint a védőfásítások kiépítésére a szántók és a szomszédságában lévő lakóterületek közé.

Mezőgazdasági terület - Rákoscaba

A kerületben több, XIX. században (vagy korábban) létesült ásott kút található. A kutak szépen kifaragott kváderköveit kőbányai harmadidőszaki lajta-, esetleg szarmata-mészköből készítették. A legnagyobb, 250 cm átmérőjű Delelő kút a Második Katonai Felmérés során készült térképen is feltüntették. Az 1920-as években készült katonai térkép a Merzse-mocsár térségében hat kút jelöl. Az egyik, 140 cm-es átmérőjű kútban faragott monogram és XIX. századi évszám is látható.

Javaslat: a még fellelhető régi kutak felkutatása és rendbehozatala. E gazdaságtörténeti emlékek védelme a helytörténeti érték megőrzésén kívül környezetvédelmi célokat is szolgál, kitisztításuk a felszínalatti vízkészlet további szennyeződését jelentős mértékben csökkentené. Rákoskerten az 1920-as években készült katonai térképen feltüntetett Bodonyi utca és Andráshida utca kereszteződésében lévő kút vize kb. 10-15 évvel ezelőtt még ivóvíz minőségű volt.

Agyaghegyi dűlő (138073/2) a 138007/2 hrsz. előtt
Andráshida u. 32. Bodonyi u 10. sz. ingatlan 136692 hrsz.
Delelő kút 138311 hrsz. szélén, az EK és DNY közötti telekhatár felénél. a 138314/1 hrsz ingatlanhoz közel.
Erdőkürt 1. (138280/2) a 138258/188,189 hrsz. szemben
Erdőkürt 2. 138308/1 a (138253/2) mellett
Erdőkürt 3. (138253/2) és a 138308/1 területén kb. fele-fele részben
Erdőalatti dűlő 138234/4
Erdőalatti dűlő – Összekötő u. folytatása (138234/2) a 138258 hrsz. szemben
Strázahegy alatt 138211/2

Országos jelentőségű védett természeti terület

Természeti területek

- ex lege védett láp
- ex lege védett források

Fővárosi védelem alatt álló természeti értékek

- Merzse-mocsár természetvédelmi területe
- Péceli úti kert természetvédelmi területe

Védendő fasorok és parkok

- Rákoskert sgt. platánsor
- Rákoskerti mályvasor a Pesti út páratlan oldalán
- Rákoskerti gyümölcsfasorok (pl.: Bögöte, Dalnok, Borzavár, Pányva u.-k cseresznyesorai)
- Rákoskerti emlékszilfa Rákoskert sgt. Tiszanána sarok
- Rákos-patak menti fasor
- Heltai tér körüli platánok
- I. u., Mátka, Pásztó u-i vadgesztenyesorok
- Népkert
- Hősök tere vasfák
- Szt. István tér
- Kép u. 4. Iskola udvarán lévő platán
- Péceli út vadgesztenyés, eperfás

- Zrínyi út hegyijuharos
- Szabadság sgt, Árpádházi Szent Erzsébet tér hársfái
- Pesti út japánakácos
- Petőfi utcai gesztenyefasor

Védendő zöldsávok

- Anna u. Tál-patak
- Vízforrás u.
- Tanár u. Bojt u. között
- Malom-árok Battonya u. és a patak között, Várvíz u., Tóimalom u.

Védendő vizes területek, tavak

- Vegyi-tó 137630
- Sipos (2 db) Cinkotai út páratlan oldala Rákospatak É.-i partja 128749, 128748, 128747 hrsz.
- Csali horgásztó 138582/9, 138568/192

Védendő növényfajok

- fehér madársisak (kosbor)

4. Reklámok, sajátos építményfajták, egyéb műszaki berendezések

4.1. Településképi szempontok

4.1.1. Településképi jellemzők

A reklámok, antennák, közművezetékek, légkábelek, napkollektorok, napelemek és egyéb köztéri építmények (trafó) stb. utcaképi megjelenése jelentősen befolyásolja a települések arculatát. Különösen a nagyforgalmú utak menti sávokban jelennek meg rendezetlen reklámfelületek, harsány színek.

A légkábelek megszüntetése a településközpontban indokolt, miután a településképi zavaró eleme.

4.1.2. Ajánlások, jó példák

Ferihegy úti - Rákosliget

Pesti út - Rákoskeresztúr

A reklámok elhelyezésére a reklámokról szóló felsőbb szintű jogszabály nem ad lehetőséget a lakóterületen, és közterületen is kizárólag az önkormányzat jóváhagyásával lehet reklámot elhelyezni. A cégek, feliratok véleményezése minden esetben a polgármester és a főépítész feladata. Cél, hogy a cégfeliratok harmonikusan illeszkedjenek az utcaképbe, ne hivalkodjanak, de a megfelelő információt át tudják adni.

Az utcák, és egyéb látnivalók kitáblázása egységes arculattal történjen.

Javasolt, hogy a homlokzatokon egy felirat és egy cégér jelenjen meg, melyek érvényesülni hagyják az épületek homlokzatait.

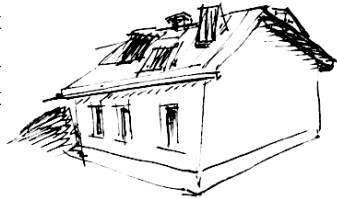

Pesti út - Rákoskeresztúr

Pesti út - Rákoskeresztúr

Az energia korszerűsítések érdekében a tetőre felkerülnek a napelemek és napkollektorok. Fontos, hogy a tetőidomot a felszerelt berendezések harmonikusan egészítsék ki.

A városi közterületek kialakítása nagyban függ az ott megjelenő utcabútorok kialakításán, megjelenésén, egységes arculati jegyein, ezért fontos, hogy erre is fordítson az önkormányzat hangsúlyt. Érdeemes a közterületekre olyan közterület alakítási tervet készíteni, ahol már a tervezéskor felkerülnek a településképet meghatározó elemek: padok, szemetesek, kerékpártárolók, köztéri alkotások, zöldfelületek ...

Zrínyi utca - Rákoskert

Hősök tere - Rákosliget

A központi területeken a teraszokon megjelenő mobília szabályozása is ajánlott, mert ezzel megelőzhető, hogy reklámok lepjék el a vendéglátóhelyek környékét. Cél, hogy a teraszok kialakítása visszafogott legyen, színeivel is alkalmazkodva a környezethez.

Rákosmente fő közlekedési útvonalai jellegzetes képet mutatnak. A főútvonalak mentén még fontosabb településképi szempontból az épülettömegek, tetőformák, reklámok, kísérő zöldsávok minőségi megjelenése. Sok esetben a parkolók és szabad területen tárolt áruk, a hosszú monoton kerítések és az átalakuló szolgáltató területek jelennek meg, melyek városképi szempontból nem kedvezőek. Ezek tömegközlekedési útvonalak is, ezért különös figyelmet kell fordítani megjelenésükre.

- Pesti út,
- Ferihegyi út,
- Zrínyi utca,
- Cinkotai út,
- Csabai út,
- Péceli út.

Pesti út - Rákoskeresztúr

Fő tér - Rákoskeresztúr

Az egykori települési főutcák váltak nagy forgalmú gyűjtőutakká, ezért a megfelelő lakókörnyezet biztosítása érdekében javasolt többszintes növényállomány telepítése, helyenként a tömör kerítés építése is megengedhető.

Ezekon az útvonalakon különös gondot kell fordítani a megjelenő reklámokra, hogy ne a teljes homlokzaton jelenjenek meg, és színeikben se legyenek hivalkodók.

Az úgynevezett „forgalomcsillapított utcákban” pedig sokkal inkább a gyalogosok által látott, illetve a nekik fontos részletekre kell ügyelni. Ilyenek az előkertek, kerítések, járdák, lakóutcák burkolatai, gépkocsibehajtók kialakítása, az árkok, útmenti zöldsávok

rendezettsége, valamint az utcabútorok és a közösségi terek, padok kinézete, vagy a kerékpártárolók.

Az utcai részletek között fontosak a feliratok, piktogramok, azok az anyagok, amelyek megjelennek a homlokzatokon és a burkolatokban.

A jó feliratok grafikája megtervezett, a minőségi anyagok pedig elegáns külsőt biztosítanak.

Az egykori munkás-telep házainak formavilágát ajánlott megőrizni. Felmerült a gondolat, hogy a korszerű lakások kialakításával ajánlott terveket készítsen az önkormányzat, ezzel is ösztönözve az ilyen típusú épületek építését. Jellemző a bejárat, illetve az utcai homlokzaton a középrész kiemelése.

A tetőforma kontyolt nyeregtető oromfalas, vagy csonkakontyolt oromfalas épületrészekkel megbontva.

Az oromzatokon megmaradt vakolatdíszítések egyszerűek, de mégis egyedi megjelenést biztosítanak a házak homlokzataiban.

A házak szerkesztési szabályainak betartásával nagyobb méretű lakóházak is épülhetnek. A formajegyeket szépen lehet ötvözni a megnövekedett építetők igényekkel, így akár tetőtérbeépítés is megvalósítható.

A kétlakásos típusházaknál fontos, hogy a tulajdonosok egyszerre újítsák fel a házrészeit, de ha erre nincs lehetőség, akkor később

a tetőhéjalás anyaga és színe, valamint a homlokzat képzés és színezés legyen egyforma, a tetőtérbeépítésnél, ráépítésnél igazodjanak a tetőhajlások, összességében a ház őrizze meg egységes kinézetét.

5. Rákosmente jellegzetes épületrészletei, karakterjegyei

Az egykori munkás-telep házainak formavilágát ajánlott megőrizni. Ezekre az épületekre jellemző a középső rész hangsúlyozása, a földszintes szabadonálló beépítési mód.

A házak szerkesztési szabályainak betartásával nagyobb méretű lakóházak is épülhetnek. A formajegyeket szépen lehet ötvözni a megnövekedett építettői igényekkel, így akár tetőtérbeépítés is megvalósítható.

I. utca - Rákosliget

I. utca - Rákosliget

I. utca – Rákosliget

XIX. utca - Rákosliget

I. utca – Rákosliget

Rákosmenete jellegzetes villaépületei

A régi villák részleteiben felfedezhetjük a kedves zártteraszok, verandák már-már elfeledett világát. Érdeemes lenne a megmaradt példákat felmérni és ajánlani, mert ezzel az egyedi karakter könnyen visszaadható.

Rákosmentén viszonylag sok villa épület található, melyen érdekes építészeti elemek láthatók. Érdeemes fotódokumentációval, felméréssel rögzíteni ezeket.

A nagyobb villák megmaradt részletképzései jó példái lehetnek a mostani építészeknek is, hogy milyen sokat jelent az ablakkeretek meghúzása, vagy egy szép oromzat megtervezése, a nyílászárók arányos megosztása.

XV. utca - Rákosliget

Bél Mátyás utca - Rákoshegy.

Bél Mátyás utca - Rákoshegy.

Bulyovszky utca - Rákoshegy

Bánya part utca - Rákoshegy

Bél Mátyás utca - Rákoshegy

Oromdíszítések - Liget sor - Rákosliget

V. utca - Rákosliget

Kertések - V. utca - Rákosliget

V. utca - Rákosliget

XVII. utca - Rákosliget

6. Zárszó

Az építészet közügy. Az épületek túlélnek bennünket, ezért nem mindegy, hogy milyenné alakítjuk az épített környezetünket. A tájat, amit örökül kaptunk, úgy kell megőriznünk, hogy örökül hagyhassuk az utódainkra. Fontos, hogy megértsük: csak közösen alakíthatjuk jól a jövőnket, mert mindenki felelős a környezetéért. A hagyományok, környezetünk értékeinek megismerése az első lépés, hogy megvédjük örökségünket.

A várostervezésben az egyik legfontosabb tényező a párbeszéd, különösen az itt élő lakosokkal, akik a helyi közösségeket alkotják és töltik meg az épületeket, köztereket élettel. A településképi arculati kézikönyvben bemutatuk a helyet, ahol élünk, de azt soha nem szabad elfelejtenünk, hogy a helyi közösség által éltetett „genius loci” teszi azzá a helyé, amire majd emlékezni fogunk.

Az arculati kézikönyvben bemutatott településtörténet, a helyi értékek, a természeti adottságok, a település meghatározó építészeti jegyei, a jó példák hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az itt lakók és itt építkezni vágyók tudatában legyenek annak, hogy közös felelősségünk a kellemes lakókörnyezet kialakítása.

XVII. utca - Rákosliget

Köszönet a kézikönyv létrehozásában közreműködőknek!

Készítette:

Archicon stúdió bt. munkatársai
Tétényi Éva, vezető tervező

Felhasznált irodalom:

Rákoskeresztúr története a kezdetektől 1800-ig, Bartók János, XVII. ÖK, 1994.
Rákoskeresztúr története, Szerk: Ádám Ferenc, Rákosmenti MBE, 2013.
Rákoscaba-Újtelep kialakulása és története, Bonta Mária Laura, Bp, 2004.
A régi Rákoshegy, Albrecht Gyula, Budapest, 1997.
Rákoskert története, Szelepcsényi Sándor
Rákosliget története - Az első évtizedek, Kovács István
Rákosmenti Múzeumi Estek

Budapest, 2017. augusztus

*Napóra (Pannonhalmi Zsuzsa keramikus művész)
Szabadság Sugárúti Általános Iskola*